

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Pars V. De peccatis ignorantiae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

rumque fallit, & quæ nisi per Scripturarum divinarum auctoritatem corrigeretur, forte etiam non ita horreret, permittere concubium uxorata cum non suo, pro honore & fama, quam alioqui prostituere paratus esset inimicus homo. Cum apud Casuistas quosdam pro honore & fama liceat, quod licet pro vita.

202 Objicies 14°. Ex doctrina nostra sequitur, eum qui contra naturam legem peccavit ex ignorantia illius, & ideo peccatum illud nunquam confessus fuit, teneri generalem vitam confessionem instituere, saltem à tempore quo tale peccatum commisit: cum peccatum illud remitti non potuerit, quod ideo nec confessus nec detestatus fuit, quia peccatum esse ob ignorantiam non credidit.

Respondent plerique Veteres, negando sequelam: quia potuit interim confessiones validas fecisse, sed informes.

203 Alii qui confessiones validas & informes non admittunt, sequelam admittunt, nec in ea majus absurdum inveniunt, quam in communi Theologorum doctrina, de confessionibus factis cum omissione alicujus necessarij necessitate medi ad justificationem. Norunt quippe Confessarii, qui penitentes suos diligenter examinant, quam multi ex ipsis non satis instructi sint circa quædam ex illis, quamque verè S. Carolus Borromæus p. 2. c. 18. dicat: *Si Confessarius majorem industriam in iis examinandis posuerit, non dubium est quin plures deprehendet, qui nunquam (ut oportuit) Sacramento penitentia peccata sua expiarint. Quod cum fuerit ab eo animadversum, ostendet eis, quòd... totius vite confessionem instituere, ac studio vehementi in salutem suam incumbere tenebuntur.*

204 Non videntur tamen invalida universim fuisse confessiones omnes eorum, qui peccatum aliquod contra naturam legem ignoranter commissum non exposuerint. Maxime si semel dumtaxat vel raro illud commiserint, nec am-

plius habuerint propositum simile quid deinceps committendi: cum solum confitenda sint peccata, quibus post debitum examen se Deum mortaliter offendisse fideles meminerint, & quorum conscientiam habent. Tale proinde peccatum dimitti potuerit per generalem peccatorum detestationem, perceptamque de illis absolutionem, eo modo quo dimittitur peccatum oblitum. Tunc ergo sufficit peccatum illud ignoranter commissum confiteri cum iis quæ de novo commissa fuerint.

Objicies 15°. Nullus peccat in eo quod vitare non potest. Sed juris naturalis ignorantiam, circa remotiora, plerique minus docti vitare non possunt: cum ne docti quidem omnem vitare possint.

Respondeo juris naturalis ignorantiam, in iis quæ à nobis agenda sunt, vel cavenda, semper vitari posse practicè, licet non semper speculative. Nec à peccato excusare ignorantiam juris naturalis invincibilem quoad dissolutionem, dummodò vincibilis sit quoad evasionem, ut loquitur Adrianus VI.

Objicies 16°. Ista nostra doctrina nova est & Janseniana.

Respondeo eos qui hoc objiciunt, vel doctrinam nostram per insignem calumniam traducere, vel inscitiam suam manifestè prodeire, explosioneque magis, atque contemptu, quam responsione dignos esse. Cum enim doctrinam nostram tradiderint SS. Patres, & passim Theologi veteres, superiorique sacculo (ante Jansenium) Theologi illustres (ut supra monstravimus, etiam ex testimonio duorum insignium è Soc. Theologorum) quomodo nova, quomodo Janseniana? Docuerit, vel non docuerit eam Jansenius, ubi & quando propterea damnatus? Puerilis ergo, sanctisque Patribus, totque illis Theologis, Veteribus ac Recentioribus injuriosa, atque inscitæ plena est objectio illa.

P A R S V.

De peccatis ignorantia.

C A P U T P R I M U M.

De fide est dari peccata ignorantia.

IX ignorantia nullum peccatum committi, unus est ex erroribus Abaelardi, propter quos Guilielmus Abbas ad Gaufridum, Episcopum Carnotensem, & ad S. Bernardum, in hæc verba scripsit: *Dico vobis, periculose fletis, tam vobis, quam Ecclesia Dei.* At non siluit Bernardus: nam errorem illum epist. 77. ad Hugonem de S. Victore fidei contrarium esse, clarissimis S. Scripturæ testimoniis demonstravit, ut sequitur.

Is forsitan qui asserit non posse peccari per ignorantiam, nunquam pro suis ignorantibus deprecatur, sed potius Prophetam irridet, deprecantem & dicentem: "Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris: " Forsitan reprehendit Deum, exigentem pro peccatis ignorantia satisfactionem. Loquitur enim in Levitico ad Moysen, dicens: " Anima, si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ lege Domini prohibentur, & pecca-

CAPUT II.

Ex illo fidei dogmate conficitur, à veritate de-
viam esse opinionem, quæ tradit, ad pec-
candum formaliter, necessariam esse forma-
lem & actualem notitiam, seu advertentiam
& considerationem malitiae.

§. I.

Opinio Recentiorum.

ANno 1581. Valquez primum docere co-
pit, ad peccandum formaliter necessa-
riam esse actualem reflexionem, seu adver-
tentiam & cogitationem, vel saltem actuale
dubium, vel scrupulum de malitia actionis,
uti fatetur disp. 223. in primam secundæ cap.
2. ubi licet addat, suam istam opinionem, ut-
pote insolitum aliquid præ se ferentem, viris
doctis vilam esse difficilem, eam nihilominus
secuti sunt plurimi Recentiores, præsertim de
Societate, ut Suarez disput. 4. de Censur. sect.
8. Sanchez oper. moral. l. 1. tr. 2. c. 4. Filiu-
tius to. 2. tr. 25. c. 1. & 10. Amicus to. 3. disp.
17. sect. 8. Tannerus de peccat. disp. 4. q. 5.
dub. 5. Baunius infra referendus. Theophy-
lus Raynaudus disciplin. mor. disp. 4. q. 1. a.
6. Card. de Lugo disp. 5. de Incarn. sect. 5.
Arriaga tr. de Deo uno & trino disp. 2. sect. 3.
Oviedo 1. 2. tr. 4. contro. 1. p. 4. & apud
ipsum Granadus, Hurtadus, Palao, Salas,
& alii communissimè. Comptonus to. 1. dis-
put. 89. sect. 4. & disput. 104. sect. 4. Escobar
tr. 2. exam. 1. c. 3. Tetillus reg. mor. p. 2. q. 63.

Verùm opinionem illam (post Comitolum) II
merito improbant ex eadem Societate Gordo-
nus Theol. Mor. l. 1. q. 8. c. 10. Thyrsus Gon-
sales, Generalis Societatis, to. 4. disput. 6. à
n. 92. ad 156. prout ipse refert in fundam.
Theol. Moral. dissert. 9. n. 1; his verbis: *Mul-
ti Probabilista, ad peccandum contra legem,
requirunt advertentiam actualem ad malitiam,
vel periculum malitiae; ac proinde existimant,
neminem posse peccare, agendo contra legem,
quin cognoscat se peccare. Quos latè impugnavi
to. 4. disp. 6. à num. 92. ad 156. ostendens, posse
aliquem per errorem culpabilem, ortum ex sua
culpa personali, peccare mortaliter contra le-
gem, etsi in eo instanti nullo modo cognoscat se
peccare; imò quamvis cerit existimet se bene
agere.*

Similiter ex eadem Societate Elizaldus, seu 12
Antonius Celladeus, de recta mor. doct. l. 1.
q. 5. & 7. eandem opinionem magno zelo re-
fellit: quia (inquit) tot... infert præjudi-
cia, ut modis omnibus eam convellere necessa-
rium arbitratus sim, atque totius litteraris la-
boris mei pretium futurum amplissimum; si hoc
unum consequeretur.

§. II.

Opinio illa refellitur, quia non consistit cum dog-
mate illo fidei, quo constat dari peccata ig-

ti rea intellexerit iniquitatem suam, offeret arie-
tem immaculatam de gregibus Sacerdoti, jux-
ta mensuram estimationemque peccati. Et
missum: qui orabit pro eo quod nesciens fecerit.
& dimittetur ei, quia per errorem deliquit
in Dominum.

3 Si ignorantia nunquam peccatum est, cur di-
ctum est in epist. ad Hebræos, quia in secundo
tabernaculo semel in anno solus Pontifex intra-
ret, non sine sanguine, quem offeret pro suis &
populi ignorantia?

4 Si peccatum ignorantia nullum est, non ergo
peccavit Saulus, quod persecutus est Ecclesiam
Dei: quoniam quidem ignorans hoc fecit, ma-
nens in incircumcissione. Beatus quoque faciebat, quod
erat blasphemus & persecutor, & contumelio-
sus, quod erat spirans minarum, & cædis in
discipulos Domini. In hoc ipso quippe abundan-
ter amulator existens paternarum traditionum.
Non ergo debuit dicere: „ Misericordiam con-
secutus sum; „ sed, mercedem recepi. Quippe
quem ignorantia à peccato reddebat immunem;
insuper & amulatio remunerabilem indicabat.

5 Si (inquam) ignorantia nunquam peccatur:
quid ergo causamur adversus occisores Aposto-
lorum? Quandoquidem non solum malum esse
nescierunt, interficere illos; sed insuper quoque,
id faciundo, arbitrati sunt obsequium se presta-
re Deo.

6 Sed & frustra in cruce Salvator pro suis ora-
bat crucifixoribus; quippe nescientibus (ipso
teste) quid facerent, & ita nequaquam peccan-
tibus. Neque enim fas est illatenus suspicari,
memitum esse Dominum Jesum, aperte perhi-
bentem, eos ignorare quid facerent: etsi forte
de Apostolo dubitet quis, quod, carnem suam
amulans, sicut homo memiri potue it, ubi ait:
Si enim cognovissent, nunquam Dominum
gloriæ crucifixissent. „ Numquid non ex his
satis apparet, in q' am' jaceat ignorantia tene-
bris, qui ignorat peccari posse per ignorantiam?

7 Ideo errorem illum SS. Patres omnes adeo
concorditer inestantur, ut supervacaneum
foret, in re apud Catholicos indubitata, eor-
um indicem texere. Sanè in Concilio Dio-
politano Pelagius coactus fuit ejurare hanc pro-
positionem, quam omnes istius Concilii Patres
damnarunt ut Scripturæ contrariam: obli-
vionem & ignorantiam non subjacere peccato; quo-
niam non secundum voluntatem eveniunt, sed
secundum necessitatem.

8 Sed & Hieronymus in Dialogis contra Pe-
lagianos, hanc ipsorum propositionem, ut in-
fanam, sacrisque Litteris adversam refellit: *Que
est ista iustitia, ut peccato teneat erroris, cuius
reatum non habet conscientia? Nescio me pec-
casse, & ejus rei, quam nescio, penas luo.*

9 Videat proinde Christianus Alethinus, qui-
buscum recenter dicat in lib. de peccat. ignor.
p. 1. c. 1. a. 3. non esse peccatum, quod non
est contra conscientiam. Quod non solus Hiero-
nymus refellit, sed & S. Thomas quodlib.
8. a. 13. ut videbitur libro seq. cap. 83.

norantia, hominesque plerumque peccare ex vincibili ignorantia malitiæ, etiam dum putant se bene facere, obsequiumque præstare Deo.

- 13 **S**I enim ad peccandum formaliter necessaria sit actualis cogitatio malitiæ, vel actuale de ea dubium, sequitur nulla esse peccata ignorantia. Cum tunc solum peccetur ex ignorantia, dum abest formalis & actualis cogitatio seu cognitio peccati; neque ex ignorantia peccari queat, si ad peccandum malitiæ requiratur notitia. Si enim requiratur notitia malitiæ, non peccatur formaliter, ubi deest notitia malitiæ. Nunquam ergo formaliter peccatur, ubi malitiæ ignoratur. Quippe malitiæ nunquam ignoratur, nisi dum deest notitia malitiæ. Nunquam ergo ex ignorantia malitiæ peccatur, nisi malitiæ notitiâ quis destituatur.
- 14 Et confirmatur 1°. quia per se manifestum est, ignorantibus deesse cognitionem rei ignoratæ.
- 15 2°. Tunc solum ex ignorantia peccatur, dum ignorantia est peccati causa. Hoc autem nunquam accidit, dum adest actualis cognitio peccati. Ignorantia quippe non est causa peccati, nisi per modum removens prohibens, id est quatenus removet cognitionem, quâ habitâ peccatum non committeretur, prout omnes Theologi fatentur.
- 16 3°. Ubi est peccati cognitio, non est ignorantia peccati, ut per se notum est. Igitur numquam ex ignorantia peccatur, si numquam peccetur, nisi hoc quod fit vel omititur, peccatum esse cognoscatur.

CAPUT III.

Eiusdem opinionis falsitas aliis argumentis multipliciter ostenditur.

- 17 **S**ecundum argumentum contra eandem opinionem, est quia si numquam peccaretur sine prævia actuali cognitione peccati, Augustinus non diceret in Confessionibus suis: *Ed insanabilius peccabam, quò me peccare nesciebam.* Nec alibi diceret, vitam hominis plenam esse peccatis, non solum absque cognitione peccati commissis, sed tunc etiam commissis, cum putant homines Deo placere, vel saltem non displicere quod faciunt. Nemo quippe Deo placere vel non displicere putat, quod malum esse cognoscit. Istud autem Augustinus dicit in lib. de spir. & lit. c. 36. *In multis offendimus omnes, dum putamus Deo, quem diligimus, placere, vel non displicere quod facimus; & postea per Scripturam ejus, sive certâ & perspicuâ ratione commaniti, cum didicerimus quòd ei non placeat, penitendo deprecamur ut ignoscat. Plena humana vita est documentis talibus.*
- 18 Hinc etiam Cornelius à Lapide ad illud I. Cor. 4. *Nihil mihi conscius sum, &c. Putamus (inquit) sæpè nos bene agere, cum malè agi-*

mus; nos ex gratia & Dei amore facere, quod amore nostra gloria, vel cupiditatis facimus. Ita Chrysostomus, & Ambrosius hic. Et Hieronymus Dial. 2. contra Pelagian. ac Basiliius Constit. Monast. c. 2. ubi sic ait: *Cum multis in rebus offendamus Deum, majorem tamen offensarum partem ne intelligimus quidem. Idcirco Apostolus dicebat: "Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum." Quod est idem ac si diceret: Multa delicta committo, quæ committere me non intelligo. Propter hanc causam Propheta ait: "Delicta quis intelligit?"*

Terrium argumentum: unum ex certissimis, unanimumque Theologorum omnium iudicio receptis principiis, est, homines sæpè peccare per errorem culpabilem, sive per conscientiam culpabiliter erroneam. At illa dicitur non esse malum, quod reverà malum est. Igitur certissimum est, homines peccare, non solum absque conscientia peccati, sed etiam cum conscientia non peccati: atque adeò verissimum est Apostolicum istud: *Nihil mihi conscius sum; sed non in hoc justificatus sum.* Quali dicat: *Nullius peccati notitiam vel suspicionem mihi conscientia mea ingerit; non ideo tamen sine peccato sum.*

Respondet Vasquez, idèd Paulum dixisse, *nihil mihi conscius sum*: quia poterat reus esse peccati præteriti, quod ipsum tunc lateret; non quia sine consideratione commissum esset, sed quia factum cum consideratione, poterat oblivioni traditum esse.

Verùm huic evasioni obstat communis SS. Patrum & sacrorum Interpretum expositio, quam nobis exhibet Cornelius à Lapide supra n. 18. Ipseque Apostolus testatur se necesse quòd malum faceret, dum persecutus est Ecclesiam Dei; se nihilominus peccasse, atque ex ignorantia peccasse, & idèd misericordiam contectum fuisse. Quia ignorans, adeoque non cum consideratione peccavit.

Quartum argumentum: secundum omnes alicujus notæ Theologos, Patresque, & Magistros spirituales, justis sæpè peccata surrepunt, tametsi se peccare non intelligant, nec proinde cum consideratione & advertentia peccent, sed per incogitantiam, inconsiderationem, & surreptionem. Si enim ita non esset, quid est quòd in persona ipsorum Regius Propheta tam anxie clamaret: *Delicta quis intelligit? Ab oculis meis munda me.* Et iterum: *Ignorantias meas ne memineris.*

Quintum argumentum: certissimum est, viros, quamlibet sanctitate eximios, in multis peccare. Viri tamen sanctitate eximii (teste S. Theresiâ lib. de 7. mansionib.) vix aliter quam per incogitantiam, inconsiderationem & surreptionem peccant. Cum ingenti studio cordis puritatem sectentur, & quidquid per cogitationem, imò per solum dubium vel scrupulum, apparet ipsis peccatum & malum, totâ cautione declinant. Nec tamen idèd censent omne se declinare peccatum: cum

cum ipsi etiam cum Psalmista clament: *Delecta quis intelligit? ab oculis meis, &c.* Item cum Apostolo: *Nihil mihi conscius sum, &c.* Sciunt utique ipsorum etiam bonorum operum merita per latentes sordes frequenter infusari. Sciunt occultas irretientis amoris proprii deceptiones, insidiosasque sensuum & concupiscentia illecebras, passionum sub zeli specie decipientium fallacias & intemperantiam, &c. Sciunt denique non raro fieri, quod aliquam infidelitatem vel culpam suam, seu negligentiam, sibi desit cogitatio faciendorum, quae omittunt, vel omittendorum quae committunt. Atque adeo longe plurima esse, in quibus omnes delinquimus, quae tunc solum deteguntur, cum *revelabit Deus opera tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Quorum licet tantum plura deprehendantur, quanto major conscientiae puritas acquiritur, numquam tamen omnes ejusmodi nexos vel ipsi Sancti in totum deprehendunt: multo minus justi communis vitae, quorum tam delicata non est conscientia, ut (cum S. Augustino) poenalter se peccasse fateantur, si quando plus cantantis sonus, quam Psalmi sensus delectet; si quando in transeuntem leporem, vel araneam, subita curiositas oculis concipiat; si quando absque relatione in Deum lux ipsa conspiciatur, &c. Innumera omissionis peccata a justis communis vitae hominibus committi, tradit alicubi S. Thomas; quae tamen inter culpas ipsi numquam habuerunt, nec de eorum unquam malitia cogitaverunt, innumera v. g. verba otiosa, otiosas cogitationes, otiosas actiones, quibus, absque ullo conscientiae remorsu, tota penes vitam ipsorum plena est. Et quam pauci sunt, qui omnia suae professionis officia norunt, ne ulli unquam per ignorantiam desint? Verendum, ne qui hoc de seipsum praesumunt, profundas humanam mentis tenebras non satis cognitatas habeant. Maximè cum & ipsi in Missa Deum quotidie deprecantur pro innumerabilibus peccatis suis, quae tamen non cognoscunt.

23 Sextum argumentum: non minus certum est mortalia quamplurima sine actuali ad malitiam reflexione committi. Neque enim horrenda, sub culpabili Dei ignorantia, vel de Deo incogitantia, commissa a mortali excusantur, tamen malitia mortalis, offensivaeque Dei, sub ignorantia illa actu non cogitentur. Sicut nec a mortali excusantur idololatria & abominaciones idololatrarum, filios & filias suas demoniis immolantium, iis in regionibus, ubi Primariorum consuetudine, legeque & autoritate Principum, velut legitima terra praesentantur; ubi proinde non solum non estimantur mala, sed bona & legitima, lege illa & consuetudine malitiam eorum occultante. Eo tamen non obstant, idololatrias & abominaciones istas inexcusabiles esse Scriptura docet Sapientia 14. Atque ob ejusmodi legitima Cananæos Deus abominatus est, & exterminavit, Levit. 16. & 20. Similiter a mortali

Tom. I.

non excusantur illi, qui, rejecto culpabiliter Evangelio, Christianaque veritate, multa deinde gravia contra legem naturalem & Evangelicam committunt, absque noticia malitiae, quam suscepta lux Evangelica, Christianaque veritas ipsis ingessisset.

Septimum argumentum: a mortali non excusantur homicidia, aliisque hujuscemodi crimina, commissa per ebrietatem, vel passionem, auferentem totaliter usum rationis, si in eam quis voluntarie & culpabiliter incurrit. Idem ergo dicendum de similibus commissis per ignorantiam & incogitantiam culpabilem & voluntariam. Antecedens probat doctrina S. Thomae 1. 2. q. 77. a. 7. *in eo qui voluntarie inebriatur, quasi voluntarium imputatur ei quod per ebrietatem committit.* Et infra: *passio quandoque est tanta, quod totaliter auferat usum rationis, sicut patet in his, qui propter amorem, vel iram, insanunt: & tunc si talis passio a principio fuerit voluntaria, imputatur actus ad peccatum (etiam mortale, ut docet a. 8.) quia est voluntarius in sua causa, sicut etiam de ebrietate dictum est.* De qua rursum 3. contra Gent. 160. *Ebrius ab homicidio non excusatur, quod per ebrietatem committit, quam suam culpam incurrit.*

Nec ad hoc S. Doctor exigit quod homicidium istud sit praecogitatum, si sermo sit de eo qui homicidium committere solet in ebrietate vel passione. Quia 1. 2. q. 20. a. 5. & q. 73. a. 8. docet, eventum malum, tamen non praecogitatum, imputari ad culpam, causaque ex qua sequitur, malitiam aggravare, si ex tali causa sequatur per se, sive ut in pluribus; tamen secus dicat, si ex tali causa solum sequatur per accidens, & ut in paucioribus: Si (inquit a. 5. citato) *eventus sequens non sit praecogitatus, tunc distinguendum est. Quia si per se sequatur ex tali actu, & ut in pluribus, secundum hoc eventus sequens addit... ad malitiam actus. Manifestum est enim, pejorem esse actum, ex quo nata sunt multa mala sequi. Si vero per accidens, & ut in paucioribus, tunc eventus sequens non addit... ad malitiam actus.* Unde quia ex hoc quod aliquis publice fornicatur, per se, sive ut in pluribus, sequitur scandalum plurimorum, quamvis hoc ipse non intendat (ait q. 73. a. 8.) nec forte praevideat, directe per hoc aggravatur peccatum. Culpa quippe ipsius est quod non praevideat. Cum praevidere debeat mala, ex actu suo nata sequi, & stertentis negligentiae sit, absque ista praevisione ad actum procedere.

Hinc octavum argumentum sic conficitur: 26 ut eventus per se consequens ex peccato imputetur ad peccatum, illudque aggravet, non debet esse praecogitatus, sed absque actuali praecogitatione censetur in causa voluntarius, in qua potuit & debuit praecogitari. Culpa quippe hominis est, quod voluntarie posuerit causam absque debita circumspectione, seu consideratione eventuum, qui per se nati sunt consequi ex tali causa. Innumera ergo homi-

Tert

nibus imputantur ad peccatum, tamen ab ip-
sis actu non præcogitata. Quia ex hoc quod
homines ratione præditi, vivunt absque debi-
ta reflexione ad prima syndereleos dictami-
na; ex eo item quod de futura vita, deque
vita præsentis rectè instituenda, potiorique
cura habenda animæ, quam corporis, parum
vel nihil solliciti, toti sunt in satisfaciendis con-
cupiscentiis, sæcularibusque desideriis; ex ta-
liter (inquam) neglecto vitæ ordine, tam-
quam causâ voluntariâ & culpabili, per se
nata sunt sequi innumera peccata, sicut &
innumerabiles incogitantia, inconsiderationes
& irreflexiones ad malitiam eorum. Quæ pro-
inde, licet non præcogitata, in culpabili ista
causa idèò voluntaria censentur, quia potuerunt
debueruntque præcogitari, & culpa hominis
est, quod non præcogitaverit.

CAPUT IV.

*Nonum, decimum, undecimum, duodecimum,
decimum-tertium, & decimum-quartum argu-
mentum contra eandem opinionem.*

27 Nonum argumentum: si ad peccandum
formaliter necessaria foret notitia seu ad-
vertentia actualis malitiæ, idèò esset quia aliàs
peccatum, quâ tale, non foret voluntarium.
Sed ad hoc necessaria non est actualis notitia,
seu advertentia malitiæ. Neque enim pecca-
tum, quâ tale, esse debet voluntarium for-
maliter & actu, sed sufficit esse voluntarium
virtualiter & interpretativè. Ad voluntarium
autem virtuale & interpretativum, eodem mo-
do requiritur actus cognitionis, sicut & volun-
tatis (ait Doctor Angelicus 1. 2. q. 6. a. 3.) ut
scilicet sit in potestate alicujus considerare, &
velle, & agere. Sicut ergo ad voluntarium vir-
tuale & interpretativum, seu indirectum, non
requiritur volitio actualis, sed sufficit virtua-
lis, consistens in eo quod homo possit & de-
beat velle; sic non requiritur cognitio actualis,
sed sufficit virtualis, consistens in eo quod
homo possit & debeat cognoscere, seu consi-
derare. Quia, sicut S. Doctor ibidem conse-
quenter arguit, *sicut tunc non velle, & non
agere, cum tempus fuerit, est voluntarium; ita
& non considerare.*

28 Et ratio cur virtualiter cognoscere & con-
siderare censeatur, qui potest & debet cog-
noscere & considerare, est tum quia cognos-
cere, posseque & debere cognoscere, æqui-
parantur in jure, sicut scire, posseque & de-
bere scire. Tum quia, uti S. Doctor ait ibi-
dem a. 7. ad 3. tunc non totaliter tollitur cog-
nitio: quia non tollitur potestas cognoscendi;
sed solum consideratio actualis in particulari ope-
rabili. Et tamen hoc ipso est voluntarium, se-
cundum quod voluntarium dicitur, quod est in
potestate voluntatis, ut non agere, & non velle,
similiter & non considerare. Tum denique quia
sicut qui potest & debet prohibere malum,
& non prohibet, censetur ei virtualiter con-

sentire, licet actu non consentiat cap. *sicut di-
gnum* de sentent. excom. Gloss. in l. culpa 36.
ff. de reg. jur. Et qui tacet, cum potest &
debet negare, censetur virtualiter concedere,
licet actu non concedat cap. *qui tacet* de reg.
jur. in 6. cap. *nonne* de præsumpt. l. 2. §. vo-
luntate ff. de solv. matr. sic qui potest & debet
scientiam, seu notitiam & advertentiam compa-
rare, & non comparat, sed vel negligit, vel no-
titiam & advertentiam in seipso voluntariè impe-
dit, per passionem vel habitum pravum, &c. li-
cèt scientiam, notitiam, vel advertentiam actu
non habeat, censetur virtualiter scire, noscere,
advertere, saltem hoc sensu quod perinde pec-
cet ac si sciret, nosceret & adverteret. Eò
quod malum, quod per ignorantiam, inco-
gitantiam & inadvertentiam committit, ipsi
voluntarium sit in causa, voluntariâ utique
ignorantiâ, incogitantia, & inadvertentiâ, uti
docet S. Thomas lect. 3. in cap. 1. lib. 3. Ethic.
Dum (inquit) aliquis ignorat id quod eum
oportet scire, talis ignorantia non causat in-
voluntarium: quia ignorantia hujusmodi non
potest homini habenti usum rationis provenire
nisi ex negligentia. Quia quilibet tenetur adhi-
bere sollicitudinem ad sciendum quid oporteat
eum facere, aut vivere. Unde si ipsa ignora-
tia reputatur voluntaria, cum homo eam non
vult vivere, sicut tenetur; consequens est, quod
nec illud, quod per ejusmodi ignorantiam fit,
involuntarium juvatur. 1. 2. q. 6. a. 8. dicitur
voluntaria ignorantia ejus quod quis potest
scire & debet. Et hinc q. 74. a. 7. ad 2. con-
cludit, quod ex hoc ipso quod ratio superior non
dirigit actus humanos secundum legem divinam,
impediens actum peccati, dicitur ipsa con-
sentire, sive cogitet de lege aeterna, sive non
(nota bene) cum enim cogitat de lege aeterna
actum, eam contemnit; cum vero non cogitat,
eam negligit, per modum omissionis cujusdam.
Unde omnibus modis consensus in actum peccati
procedit ex superiori ratione vel contemne-
te legem aeternam, dum de ea actu cogitat, vel
eam negligente, dum actu non cogitat.

Decimum argumentum: non est idonea in-
cogitantia seu inadvertentia & inconsidera-
tionis excusatio, ubi ipsa incogitantia, seu in-
advertentia & inconsideratio voluntaria est &
culpabilis. Talis namque incogitantia & in-
consideratio non magis excusat, quàm igno-
rantia culpabilis & voluntaria. Quam fide cer-
tum est non excusare. Excusaret tamen, si for-
maliter non peccaret, nisi qui actu scit vel ad-
vertit se peccare. Hoc enim posito, nullus
peccaret, nisi qui actu sciret, vel adverteret
se peccare. Nullus ergo peccatum ignorantia
committeret; neque enim peccatum ignorantia
est, quod peccatum esse actu cognoscitur,
vel dubitatur.

Undecimum argumentum: peccata non ex-
cusat necessitas, nec impotentia culpabilis &
voluntaria. Ergo nec inconsideratio seu inco-
gitantia culpabilis & voluntaria, seu volun-
tarius defectus actualis cogitationis & con-

siderationis malitiae, etiam in confuso. Consequentia bona est, ab omnimoda paritate rationis. Antecedens, est communis doctrina Sanctorum, apud quos nihil solemnius, quam effatum istud Anselmi lib. de concord. c. 17. *Impotentia, quae descendit ex culpa, non excusat à culpa impotentem, culpam manente.* Quorum verborum sensus verus, naturalis & genuinus est, quod talis impotentia non excuset à culpa impotentiam consequente, distincta proinde à culpa impotentiam antecedente, sive per quam causata est impotentia: utpote à qua, etiam non manente, nunquam excusat, nec excusare potest impotentia ipsam consequens. Frustrà proinde Anselmus adderet *culpam manente.* Sed & ridiculum foret quaerere vel disputare, an, manente culpa, per quam causata est impotentia, hæc ab illa excuset? Cùm evidenter inexcusabilis sit, quamdiù manet.

31 Solemni effato Anselmi, conforme est effatum Augustini l. i. retrahat. c. 15. dicentis: *Qui cogenti cupiditati resistere non potest, & ideo facit contra praecepta justitiae, jam hoc ita peccatum est, ut sit etiam poena peccati.* Proinde peccatum est distinctum à peccato cujus est poena. Et lib. 1. oper. imperf. contra Julian. c. 105. *Necesse est ut peccet, qui nesciendo quid facere debeat, quod non debet facit.* De quo genere malorum Deus rogatur, ubi dicitur: „delicta juventis meae & ignorantiae meae ne memineris. „ *Quod genus delictorum si non imputaret Deus justus, non sibi dimitti posceret homo fidelis.* Et cap. 106. *Necesse est ut peccet à quo ignoratur justitia.* Et l. de perfect. just. c. 6. *Peccatum est, vel cùm non est charitatis quae esse debet, vel minor est quam esse debet, sive hoc voluntate vitari possit, sive non possit. Quia si potest, praesens voluntas hoc facit; si autem non potest, praeterita voluntas hoc fecit.*

32 Conforme quoque est solemne istud Hugonis Victorini l. 1. de Sacram. p. 7. c. 23. *Non potest excusare necessitas, quam praecedens operata est voluntas.* Et istud Bernardi serm. 81. in Cant. *Nec necessitas, cùm voluntaria sit, excusare valet voluntatem.*

33 Enimverò si necessitas voluntaria excusaret, voluntarius gratiae defectus; sine qua peccatum vitari nequit, excusaret à peccato. Quod negant Sancti, uti demonstravimus l. 9. cap. 24.

34 Negant etiam cum Sanctis non pauci nec infimi nominis Theologi, scilicet Ferratiensis l. 3. contra Gent. c. 159. & 160. Henricus Gandavensis, Abulensis, Gregorius, Cajetanus, Rossensis, Ruardus Tappeus apud Vasquez 1. p. disput. 97. c. 2. & 3. Thomas de Lemos in Panoplia gratiae to. 3. p. 2. p. 38. num. 138. p. 94. n. 432. Et to. 4. p. 2. p. 92. n. 284. & 285. Antonius Massouleius, Inquisitor Tholosanus, & Reverendissimi Patris Antonini Cloche Ord. Praedic. Generalis Socius, libro cui titulus, *D. Thomas sui Interpres, de motione divina, & libertate creata* dissert. 1. q. 8. Gonet in Glypeo Thomistico tr. 5. disput. 5. a. 5. Tom. I.

Argumentum duodecimum: excæcatio, seu cæcitas mentis, quæ ex peccatorum actualium gurgite provenit, cui se sponte peccator immergit, sic ut justo Dei judicio, extincta omni luce divinæ gratiæ, in altissimis tenebris à Deo deferatur, atque aded importet omnimodam privationem cognitionis spiritualium, ut S. Thomas docet 2. 2. q. 15. a. 2. in corp. juxta communem doctrinam Sanctorum, non excusat à peccatis per illam cæcitatem commissis, licet homo per cæcitate peccare se nesciat, nec advertat, eod quod utique in ipso jam *oculus mentis extinctus est*, ut Augustinus dicit in Psal. 57. & taliter excæcati sint *destituti omni lumine veritatis*, ut idem ait lib. de perfect. justit. c. 19. Tamen enim lumen vultus divini in ipsis signatum adhuc maneat, non penitus extinctum ac deletum, quoad universalia legis naturæ principia; extinctum tamen est, quoad particulare operabile, uti docet S. Thomas 1. 2. q. 94. a. 6. Et licet, quamdiù vivunt, aliquâ divini luminis scintillatione subinde invientur ad respicientiam; certum tamen est scintillationem illam raram esse, ipsosque frequenter omni divino lumine seu gratiâ intellectus ad tempus destitui, utpote in cujus subtractione cæcitas ipsorum consistit, uti videmus ex Augustino & S. Thoma locis citatis; unde & taliter excæcati fatentur Sap. 5. *Justitia lumen non luxit nobis, & sol intelligentia non est ortus nobis.* Et de Judæis taliter excæcatis Christus Joan. 12. *Propterea non poterant credere, quia verum dixit Isaias: excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde.* Ipsaque experientia idipsum evincit: cùm de se ipsis ipsimet excæcati fateantur, sæpè nullis se conscientiae remorsibus pulsari, dum peccant: quia nimirum se peccare per cæcitate nesciunt. Nec tamen ided excusantur: cùm istius inadvertentiæ causam propriâ voluntate & iniquitate dederint. Ideoque peccata ipsorum ab Augustino l. 5. contra Julian. c. 3. (aliàs 4.) vocantur *& peccatorum supplicia praeteritorum, & suppliciorum merita futurorum.* Et de Judæis, ut supra excæcatis, Christus Joan. 15. *Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Et Apostolus Rom. 1. *qui ea faciunt, digni sunt morte.* Videri potest Massouleius loco citato, ubi pro certo habet, excæcatis & obduratis nulla à Deo concedi auxilia, etiam sufficientia. Quod & probat Lemos to. 4. p. 2. tr. 3. c. 16. Et nos pluribus ostendimus libro 9. c. 20. 21. 22. 25. 27. &c.

Argumentum decimum-tertium: si advertentia actualis requireretur ad peccandum formaliter & imputabiliter, sequeretur Atheos, Nerones, Caligulas, Heliogabalos, & similia hominum monstra, putidas etiam publicarum libidinum victimas, abjecto omni divino & humano timore, abominabilia sine abominatione, imò summa cum delectatione, tranquillâ conscientia (ut Bernardus loquitur in l. de conscientia ad quemdam Religiosum

Ord. Cisterc.) id est absque ullo conscientia scrupulo, adeoque sine ulla actuali ad malitiam reflexione perpetrantes, in istis formaliter & imputabiliter non peccare. Quod & dictu, & auditu horribile est. Videatur S. Bernardus loco citato, ubi taliter peccantes depingit eos, qui in profundum malorum venerunt.

40 Argumentum decimum-quartum: dato, non concessio, quod synderesis non esset in talibus penitus absque voce, dum abominabilia ista committunt; quia tamen omnia rectæ operationis principia pravis habitibus, frequentique & diuturno Dei contemptu in ipsis adeo corrupta sunt, ratioque excæcata, & cor obduratum, ut vix umquam de Deo cogitent, sed tantum de satiandis brutalitatibus, crudelitatibus, passionibus & inclinationibus suis; negari nequit, synderesim esse in ipsis per habitus pravis adeo impeditam, tantisque obicibus circumseptam, ut vix tenuis vox ipsius ad cor eorum valeat pervenire. Tales proinde vel non peccabunt formaliter per brutalitates illas, &c. defectu reflexionis actualis ad malitiam; vel certe tantò minus imputabiliter peccabunt, quantò minori cum reflexione; quantò proinde excæcatiùs, tranquillius, & cum minori conscientia remorsu; quantò magis per effrenatas passiones & brutalitates suas, pravosque habitus & consuetudines erunt excæcati; quantò denique magis similes se reddiderint equis & mulis, quibus non est intellectus (si enim advertentia & reflexio actualis ad malitiam necessaria sit ad formaliter peccandum, major advertentia necessaria erit ad magis peccandum, secundum illud: *Sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis.* Tantò proinde minus imputabile erit peccatum, quantò minori cum advertentia commissum.) Istud autem nemo sapiens dixerit: utpote aperte contra Scripturam Job. 15. *Quantò magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* Aperte etiam contra rationem rectam, quæ dicitur, æquum non esse quòd per voluntariam sui excæcationem peccatores acquirant privilegium formalis cujusdam impeccabilitatis, vel minoris peccabilitatis, peccato per se imputabili, pro toto tempore tantæ suæ cæcitatibus, ut vel profusus actu non advertant, vel vix advertant se peccare per abominaciones suas, ita ut in ipsis verificetur illud Proverb. 4. *Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi currunt;* & nihilominus inexcusabiles esse convincantur, ex eo quòd passionibus & pravis habitibus suis consuetudinibusque resistere possint, & resistendo locum dare debitæ considerationi. Et, ut subinde non possint, impotentiam istam suo sibi vitio compararint, in tantamque imbecillitatem justo Dei judicio devenerint, qui non sinit deæcus peccati sine dedecore vindicta, indefangibili lege spargens pœnales cæcitates & imbecillitates super illicitas hominum cupiditates, ut Augustinus dicit; & usque adeò verum

est, ut ne Prophetas quidem & Magistros consulendo, veritatem assequantur. Justo quippe Dei judicio incidunt in Prophetas & Magistros sibi similes, id est cæcos; de quibus Isa. 56. *Speculatores ejus cæci omnes, nescierunt universi; canes muti, non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia.* Per Ezechielem quippe c. 14. dicit Dominus: *Qui posuerit immunditias suas in corde suo... & venerit ad Prophetam, interrogans per eum me, ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum... Ego Dominus decepti Prophetam illum... juxta iniquitatem interrogantis, iniquitas Propheta erit.*

Timeant proinde, qui se tutos existimant in conscientia, dum in praxi secuti fuerint laxiora opinamenta (reverà falsa) nonnullorum Authorum, vel Confessoriorum, quos Deus sapè, ob ipsorum & interrogantium peccata excæcavit. Ob ipsorum quidem, quia ex nimio studio, seu hominibus placendi, seu popularem plausum captandi; dum de ratione sua male suada; inconsultis germanis fontibus Moralis Christianæ, nimium præsumunt, præconcepitis opinionibus suis, vel Sodalitii sui tenaciùs inhaerentes; ideòque saniores contrariorum Doctorum Theologiam, vel confidere negligentes; vel etiam contemneres, & invidiosè traducetes, justo Dei judicio loquuntur falsa. Ob interrogantium verò peccata, dum sincerè Deum non colentes, non tam solliciti sunt de consulendis loquentibus vera, quam placencia.

CAPUT V.

*Argumentum decimum-quintum ex Concilio
Diospolitano.*

IN eo namque damnatus fuit error iste Celestii: *Oblivio & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non eventum secundum voluntatem, sed secundum necessitatem.* Quem errorem damnando, Concilium istud defini- vit, peccari posse per ignorantiam & oblivionem, tunc etiam, quando ignorantia & oblivio voluntarium excludere, necessitatemque inducere videntur; utique dum ignorantia & oblivio tales sunt, ut omnem peccati seu malitiæ actualem cognitionem & conscientiam excludant. Tunc quippe voluntatem excludi, necessitatemque induci contendunt Authores opinionis, contra quam disputamus. Id (inquam) contendunt cum Celestio, cujus nomine Eutrobulus apud D. Hieronymum lib. 1. Dialogorum contra Pelagianos c. 10. *Rogote (inquit) qua est ista injustitia, ut in peccato tenear erroris, cuius reatum non habet conscientia? nescio me peccasse, & ejus rei quam nescio pœnas luo? Et quid plus faciam si sponte peccaverero?* Hanc querimoniam insanam, & factis Litteris adversam esse, probat Hieronymus ibidem. Dolendum proinde quòd eam secuti Socii Parisienses epist. 3. (Paris anno

RIC
BIBLI

1690. circa peccatum philosophicum edita) pag. 34. *Sibine quispiam persuadere potest (inquiunt) Deum tam justum, tam bonum, tota aternitate plerere hominem, pro eo quod fecerit, quod in conscientia creditur se facere debere? Essene in mundo tyrannus isti comparabilis? Et si talem nobis de Deo idam Christiana praeberet Religio, nonne ipsi magis injuriosa foret, quam ipsamet idololatria?* Et pag. 40. *Lex crudelis, qua sibi obediri vult absque eo quod cognoscatur. Anne credibile est a vero Deo talem esse legem... Equum est Magistrum, aeternis nos flammis addicere pro commissis qua ipsi nesciebamus displicere?* Et in Thesi anno 1694. defensa in Collegio Parisiensi: *Homo non potest male agere, hoc ipsi quod agi ex conscientia dicantur.* P. de Reux in Thesi Lovanienfi: *Peccatum contra legem nullum admittimus, se non sit contra conscientiam, saltem dubiam & inquietam.* Thesis in Collegio Aquisiensi defensa anno 1686. *Conscientia circa illicitum in-tropida excusat a peccato.* P. Estrix in Thesi Lovanienfi 1668. *Nullum est peccatum formale, nisi conscientia hic & nunc iudicat de peccato.* Si verae essent istae propositiones, iusta foret Pelagianorum querela. Ideo vero iniusta est, quia iuste puniunt praevicatorum legis, sua culpa ignorata. Quia potuit & debuit eam scire. Unde in Proverbiis legimus (ait Hieronymus loco citato) *Est via qua videtur recta esse apud homines, & novissima eius veniunt in profundum inferni.* Ecce (inquit) manifeste ignorantia condemnatur, cum aliud putat homo, & sub specie veritatis ad inferna delabitur.

44. Istarum proinde propositionum Assertores non solum iustificunt Celestianorum querelam, sed & cum ipsis asserunt, peccato erroris neminem teneri, cuius reatum non habet conscientia, neminemque esse culpabilem de eo, in quo se peccasse nescivit; sed cur hoc dixerunt Pelagiani, cum non negaverint ignorantiam vincibilem, sive ex propria negligentia profectam, culpabilem esse: *Ecce enim* (ait Juliano Augustinus l. 6. contra Julian. c. 1.) *merito reprehendisti eos, qui superfederunt scinda cognoscere?* Sed & Pelagius ipse (apud eundem Aug. de nat. & grat. c. 17.) dicit: *hominem praevigilare debere, ne ignoret; ideoque esse culpandam ignorantiam, quia homo nescit negligentia sua, quod adhibenda diligentia scire debuisset.* Cur (inquam) nisi quia solam eam ignorantiam (velut ex addiscendi negligentia profectam) culparunt, cuius vitandae aliqua cogitatio praerulxisset? Hoc est autem, in quo cum ipsis conveniunt, quicumque advertentiam actualem ad formale peccatum requirunt: utpote tunc inculpatam, imò invincibilem censentes ignorantiam, quando nulla actualis subit cogitatio, seu advertentia illius auferehdæ; ignorantiamque non aliter voluntariam esse admittentes, quam si antecederet aliqua illius vitandae obligatio menti occurreret, prout videbitur infra. At verò

idipsum esse quod Pelagiani asseruerunt, constat ex supra allata querela ipsorum, à D. Hieronymo relata. Per consequens asseruerunt, ignorantiam illam non subjacere peccato, nec voluntariam esse, sed necessariam, de qua incurrenda nulla actualis cogitatio praecesserit. Hoc est ergo, quod tamquam fidei contrarium, Synodus Palaestina seu Diospolitana damnavit. Saltem iste unus est sensus damnatae à Synodo Palaestina propositionis ipsorum; tamen alio quoque sensu damnatam aliqui censeant, secundum quem Pelagiani, negantes originale peccatum, consequenter negant, ignorantiam & oblivionem, quae secundum naturam per peccatum corrupta necessitatem eveniunt, originali subjacere peccato, in iis quibus nondum remissum est.

Verum id minus verisimile est. Tum quia 45. Pelagianum articulum de originali peccato Synodus distinctè & sigillatim antè damnavit. Tum quia verba damnati articuli amplius sonant quam oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato originali. Quippe absolute, & sine addito, vel restrictione, sonant absque peccato. Tum denique quia propositio illa Celestianorum, à Hieronymo, Augustino, aliisque Sanctis intellecta non fuit de solo peccato originali, sed iis Scripturae testimoniis confutata, quae de actuali etiam peccato loquuntur; utique ex loco Proverbiorum n. 42. allegato, ex Regio Plalte suas sibi ignorantias dimitti postulante, ex sacrificiis in veteri lege oblati pro peccato ignorantiae, &c.

Proinde error Celestii & Celestianorum, in 46. Synodo Palaestina damnatus, is non fuit quem comminiscitur R. P. de Bruyn, in sua de ignorantia Thesi anni 1689. quod utique negarent oblivionem & ignorantiam subjacere peccato originali, vel quod dicerent, nullam oblivionem & ignorantiam evenire secundum voluntatem. Primum enim confutatum est num. praecedenti. Secundum à veritate alienum esse constat ex dictis n. 43.

Superest ergo ut propositio illa Celestii 47. damnata dicatur, in sensu supra dicto, ideo utique oblivionem & ignorantiam, absque ulla de ea vitanda cogitatione actuali contractam, non subjacere peccato, quia absque actuali noticia legis obligantis ad eam vitandam; vel ad vitanda peccata; ignoranter commissa; peccatum voluntarium non est; sed necessarium. Sic enim Celestiani crediderunt apud Hieronymum epist. ad Ctesiphontem, ubi ipsos introducit sic loquentes: *Vos asseritis, eos, quae absque legis scientia sunt, peccata vitare non posse.*

Nisi dicere malis, damnatam esse, tam in 48. sensu proximè dicto, quam intellectam de oblivione & ignorantia invincibili per naturam, vincibili tamen per gratiam, quam Pelagiani postulandam negabant, quia necessariam non credebant. Utroque enim sensu oblivionem & ignorantiam invincibilem, adeoque necessariam, non voluntariam censuerunt.

- 49 Portò à propositione illa, sive hoc, sive illo sensu, sive utroque damnata dicatur, videntur se satis discernere non posse sequaces opinionis de necessitate actualis advertentiae ad formale peccatum. Non priore sensu: ob ea quae dixi n. 42. non etiam posteriore: quia illam etiam ignorantiam, quae vincibilis est per gratiam, in ordine ad excusandum à peccato invincibilem putant, dum ad eam vincendam gratia sufficiens hinc & nunc non habetur. Gratiam verò sufficientem ad eam vincendam (secundum ipsos) non habet, qui de ea depellenda cogitationem nullam habet. Nec eam postulare potest, qui nullam etiam de ea postulanda habet cogitationem. Quippe nihil apud ipsos solemnius, quam inculpatum invincibileque esse id, ad quod cavendum gratia sufficiens deficit, eamque deficere, ubi deficit cognitio mali cavendi. Eò quòd gratia sufficiens det homini posse cavere malum, inspirando (ante omnia) mali cogitatum. Ita ex mente ipsorum Author libelli (Romae damnati) cui titulus: *Le Denonciateur du peché philosophique convaincu de méchans principes dans la Morale* §. 3. Ita etiam Apologista Casuistarum pag. 38. ubi dicit Theologos (suae utriusque Societatis) gratiam sufficientem non agnoscere in peccatoribus perfectis & consummatis, qui suis se nequitis immergunt absque ulla mali cognitione; ipsosque idèd consent à peccato excusari. Ita denique Annatus postremo in Arnaldum libro, ubi sic: *Qui nullam de Deo, vel peccatis cogitationem habet... nullam hic habet gratiam sufficientem.* Additque hominem actus præceptos tunc omitendo, vel prohibitos committendo, nullum peccatum committere, nec, si damnetur, propterea damnari posse.
- 50 Nec referre putant quòd suà quis culpà careat dictà gratià, vel quia pro ea orare neglexit, vel quia, peccando, eà se indignum reddidit, &c. Quia (ut Sanchez oper. Moral. l. i. c. 16. n. 30. & 31.) *tametsi quis initio causam culpabilem oblivioni dederit, oblivio red-citur ad ignorantiam invincibilem, si periculum non advenit.* Et (ut Filiutius to. 2. tr. 21. c. 10. n. 372.) *raro vel nunquam tenetur homo se preparare ad gratiam, ut ignorantiam tollat.*

CAPUT VI.

Argumentum decimum-seximum ex viginti propositionibus, Christianam disciplinam nimium relaxantibus, quae ex opinione illa pullularunt, praeter alias sex, cap. 10. proferendas.

- 51 **E**X ea namque pullularunt sequentes propositiones. 1^a. Ignorantia censetur invincibilis, atque ita excusans à peccato, quando ignorantia nulla subit actualis advertentia vel consideratio ejus auferendae. Vasquez l. 2. disp. 123. c. 2.
- 2^a. Idque etiam si initio causam culpabilem ignorantiae vel inadvertentiae dederim, si peri-

culum non adverterim illius incurrendae. Idem ibidem n. 30. & 31.

3^a. Ignorantia à peccato inducta, non est voluntaria, ne quidem indirectè, nisi aliqua cogitatio de ignorantia incurrenda præcesserit. Terillus in reg. Mor. q. 65. assert. 3.

4^a. Ut actio voluntaria sit, oportet ut procedat ab homine, qui noscit & percipit, quid boni mali in ea sit, & antequam id videat... antequam id intellectus animadverterit, actio neque bona est, neque mala. Baunius in Summa de peccat. c. 39.

5^a. Nunquam peccatur, nisi præviâ peccati cognitione animus illustretur, ejusque vitandi studio extimuletur. Baunius ibidem.

6^a. Non committitur peccatum, saltem propriè dictum & imputabile ad culpam, sine libero voluntatis consensu. Antequam verò voluntas consentiat, vel dissentiat, vel in legem peccati, vel in legem Dei, hæc geruntur in anima. Hinc infunditur illi dilectionis aliquid à Deo, per quod inclinetur in rem quae præcipitur. Hinc sollicitatur in contrarium, per rebellem conscientiae motum. Inspiratur ipsi notitia infirmitatis, notitia Medici, desiderium fanitatis, affectus implorandi auxilii. Si animus propter superbiam negligat orare, & ad Medicum confugere, deseretur, & in peccatum ruet, transgrediendo præceptum. Hæc omnia nisi in animo peragantur, actio non est verè peccatum, saltem imputabile ad culpam. Doctor Moynius in manuscriptis dictatis in Sorbona.

7^a. Qui nullam de Deo, vel peccatis, cogitationem habet... nullam hic habet gratiam actualem. Proinde actus præceptos tunc omitendo, vel prohibitos committendo, nullum peccatum committit, nec, si damnetur, propterea damnari potest. Annatus n. 48. relatus.

8^a. Nullum est peccatum formale, nisi conscientia hinc & nunc judicet de peccato. Estrix in Thesi anni 1668.

9^a. Conscientia circa illicitum intrepida (id est sine formidine judicans operationem esse licitam) excusat à peccato. Thesis defensa in Collegio Aquis Societ. 4. Julii 1686.

10^a. Quisquis sine ulla formidine oppositi, aut advertentia ad ullam malitiam, judicat operationem non esse malam, non peccat, operationem illam ponendo, sive id judicet evidenter, sive tantum probabiliter, sive verè, sive falsò, solidà vel non solidà ratione. Maillot in Thesi defensa in Collegio Antuerpiensi anno 1673.

11^a. Homo non potest malè agere, hoc ipso quòd agit ex conscientiae dictamine. Thesis defensa in Collegio Parisiensi anno 1694.

12^a. Peccatum contra legem nullum admittimus, si non sit contra conscientiam, saltem dubiam & inquietam. P. de Reux in Thesi defensa in Collegio Lovaniensi.

13^a. Advertentia ad peccatum mortale debet esse plena & perfecta, per iudicium de malitia actus, vel periculo illius. Amicus to. 3. disp. 17. sect. 8.

14^a. In

14^a. In eo qui non cogitat de malitia operis prohibiti, deberet tamen cogitare... omisso, sive negligentia considerationis non imputatur ad culpam, nisi... in mentem veniat cogitare de obligatione examinandi. Layman l. 1. tr. 2. c. 4. Duas sequentes in terminis habet Petrus Oxea tr. morali de fide disp. 1. sect. 1. & 2.

15^a. Qui in die Dominica, quando Parochus admonet de festis & jejniis hebdomadae, omittit ire ad audiendum Sacrum culpabiliter, ut scilicet ludo vel somno indulgeat, & quia ad Ecclesiam non ivit, non habet notitiam jejunii in ea hebdomada occurrentis, & propter hanc ignorantiam vescitur carnibus in eo die, quibus cum scientia jejunii non vesceretur, habet ignorantiam hujus jejunii peccato introductam, & tamen vescendo carnibus in eo die non peccat.

16^a. Christianus, adeo suae salutis negligens, ut ad audienda mysteria fidei ad Ecclesiam nunquam accedat, & ideo solum novit se esse Christianum, & solum credit in genere omnia quae credit Ecclesia, & praeterea nullam aliam rem fidei explicitè cognoscit, invincibilem habet ignorantiam rerum credendarum.

17^a. Qui ex inveterata consuetudine, velut quodam necessario imperu, rem malam agit, v. g. materiales blasphemias profert, vel perjurium effundit, tunc non peccat... Layman ibidem c. 5. n. 6.

18^a. Probabilis est, perjurium, ob consuetudinem pejerandi, non esse peccatum mortale speciale, quando est cum inadvertentia naturali... etiam si operans sit cum habituali affectu ad peccatum... Nec refert quod inadvertentia oriatur ex prava consuetudine, aut passione. Quia tam passio, quam consuetudo, tollit actualem usum rationis, qui necessarius est ad peccatum mortale. Filiolus ubi supra.

19^a. Si ignorantia, olim vincibilis & voluntaria, evadat postea invincibilis (quia jam non est à quo ignorans instrui possit, &c.) opus ex tali ignorantia factum est malum & imputabile; sed non habet peculiarem malitiam moralem, aut imputabilitatem superaditam malitiae actus voluntatis, in quo directè, vel indirectè fuit volitum. Terillus ubi supra q. 63. n. 5.

20^a. Si nullus unquam scrupulus animum alicujus pupugerit de malitia pollutionis, ignorantia illius dici potest invincibilis, nec opus à taliter ignorante perpetratum, ad culpam imputari potest. Idem q. 62. n. 17.

21^a. Voluntas, in opere peccaminoso, non peccat moraliter, peccato propriè & ratione sui imputabili, quando nulla actualis advertentia, (nec specialis, nec confusa) malitiae moralis, vel periculi praecessit, vel saltem dubitatio aliqua, vel scrupulus. Idem q. 63. affert. 4.

22^a. Si perditis & consummati peccatores careant omni lumine, & conscientiae remor-

su, dum blasphemant, vel suis se nequitius immergunt, si nullam habeant mali notitiam, contendo cum Theologis omnibus, eos non peccare actionibus istis... Sine libertate enim non est peccatum. Ut autem adsit libertas vitandi peccatum, oportet adesse notitiam bonitatis & malitiae, quae in objecto proposito continetur. Apologia Casuist. pag. 38.

Ex vigesima-seconda ista propositione (videnter consequente ex opinione quam impugnamus) patet in qua praecipua ducat opinio ista. Vigesimali porro Ecclesia Senonensis 3. Septembris 1658. pronuntiavit *Scripturis, Patribus, fidelium precibus, manifestè adversari, & ad excusanda gravissima quaque scelera promptam defensionem suppeditare*. Ecclesia quoque Parisiensis eodem anno: *Hec doctrina (inquit) est falsa, erronea, scandalosa, contraria Scripturae, Patribus & sana Theologia, quae peccata per ignorantiam agnoscit, excusationem peccantibus ad illorum perniciem suppeditat, & Christianos ad negligendam salutis scientiam impellit.*

Quam portentosa consecraria deriverentur ex propositione sexta, decima-septima, decimona, &c. videbitur cap. 11.

Quintam propositionem Facultas Parisiensis 1. Augusti 1641. censuit falsam esse, & viam aperire ad excusanda excusationes in peccatis.

Quartam Facultas Lovaniensis 4. Maii 1645. his verbis proseripsit: *Est contra communia Christianae Religionis principia, & innumera, etiam immanissima, peccata excusat, cum pernicie animarum.*

Decimam-tertiam Illustriss. D. Guido de Seve de la Rochechouart, Episcopus Atrebatensis, anno 1691. damnavit, dum damnavit istam, eodem anno à Professore quodam Duacensi propugnatam die 2. & 4. Maii ejusdem anni: *Perfecta deliberatio, ex malitia consideratione, requiritur ad mortale*. Dum hanc (inquam) damnavit, in proprio verborum sensu, ut falsam, scandalosam, saluti animarum perniciosam, & maximis peccatoribus excusationes in peccatis suppeditare nasam. Illustrissimus etiam D. Jacobus Nicolaus Colbert Archiepiscopus Rothomagensis in Epist. Pastoralis de 28. Martii 1697. propositionem (quam impugnamus) velut erroneam damnavit, & velut perniciosam doctrinam, à pluribus Ecclesiis Gallicanis, Theologicisque Facultatibus Parisiensis & Lovaniensi damnatam, ex qua consecrarium sit peccatum philosophicum, sicut & alia portentosa dogmata, Scripturae, Concilii ac Patribus contraria.

Istis quidem censuris nonnullus opponit communia ista Theologiae Christianae principia: *Nullum peccatum, quin voluntarium. Nullum voluntarium, quin praecognitum. Ignorantia invincibilis excusat à peccato*. Opponit & damnatas à Pio V. haec propositiones: *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod vitare non potest.*

58 Sed frustra opponit. Quia ad hoc ut peccatum sit voluntarium, sicut non debet esse volitum formaliter & actu, sed sufficit quod virtualiter & interpretativè: sic non debet esse cognitum formaliter & actu, sed sufficit quod cognitum sit virtualiter & interpretativè. Ad quod necessarium non est dubium, suspicio, vel scrupulus actualis de malitia, vel obligatione inquirendi de illa; sed sufficit quod homo possit & debeat illam cognoscere, culpaque ipsius sit quod hic & nunc non cognoscat, seu non advertat, ut constat ex dictis cap. 4. Nec tunc ignorantia est invincibilis & involuntaria; sed vincibilis, culpabilis & voluntaria. Nec impotentia vel necessitas inde consequens, est antecedens voluntatem, sed eam consequens: non proinde involuntaria & inculpabilis, sed culpabilis & voluntaria. Tametsi verò necessitas & impotentia antecedens voluntatem, inculpabilisque & involuntaria, excuset à peccato; non tamen necessitas & impotentia consequens, in quam suam voluntatem & culpam peccator incidit, spiritualia negligendo, eaque bona sponte diligendo, quorum dilectionem sequi nata est privatio cognitionis spiritualium. Ad quæ si reflexisset Oppositor ille, à Philosophistarum torrente non fuisset abreptus in abyssum dogmatis de peccato philosophico.

CAPUT VII.

Argumentum decimum-septimum, petitum ex hoc quod ex opinione illa prodierit dogma damnatum de peccato philosophico.

59 Dogma illud anno 1669. in suo tract. de conscient. prob. tradidit Terillus n. 77. referendus. Anno verò 1686. mensis Junii, Præside R. P. Francisco Musniero, in Aula majore Collegii Divionensis, Societ. Jesu, propugnatae sunt Theses Theologicae de peccatis, quarum prima fuit ista: *Peccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum verò, & mortale, est transgressio libera legis divinae. Philosophicum, quantumvis grave, in eo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum; sed non est offensæ Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æternam penam dignum.* Dogma istud, ut jacet, ab Alexandro VIII. ut infra damnatum, prodidit ex opinione ad formale peccatum requirente cognitionem, seu advertentiam & noritiam actualem malitiæ, constat ex eo quod vel ipse Musnierus ex ea illud deduxerit in Dictatis suis de suo illo dogmate: *Sicut actus humanus nunquam est malus, sublatâ (actuali) cognitione malitiæ; sic nunquam est offensæ Dei, si (actu) non agnoscat esse offensæ Dei.* Sed peccatum, quantumvis grave, in eo qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, actu non agnosciatur esse offensæ Dei. Ergo non est of-

fensæ Dei; nec proinde peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque æternam penam dignum. Neque enim dissolvit amicitiam Dei, neque æternam penam dignum est, nisi sit offensæ Dei. Suppositâ veritate majoris quoad priorem partem, quod utique actus humanus numquam sit formaliter malus, sublatâ actuali cognitione malitiæ (quæ est ipsissima opinio contra quam disputamus) totus iste discursus suâ sponte fluit; nec ullum in ipso vitium ostendi potest. Igitur positio illa Musnieri, de peccato philosophico, ex dicta opinione, per legitimam argumentationem ab ipso deducta fuit; de peccato, inquam, philosophico tanquam reverâ possibili, imò & in nonnullis de facto contingente, uti demonstrabunt exempla cap. 11. præferenda.

Et propterea sectatoribus istius opinionis 60 jure dicimus, cum Augustino l. 2. de adulter. conjug. c. 4. si hoc vos non sentitis, quod illâ positione Musnieri docet, equidem positio illa sequitur ad illa quæ sentitis. *Mutate ergo antecedentia, si vultis cavere sequentia.* Proinde vel illam vestram corrigite opinionem, quod actus humanus numquam sit formaliter malus, sublatâ actuali cognitione malitiæ; vel consequenter dicite (cum Musniero) actum humanum numquam esse formaliter offensam Dei, sublatâ actuali cognitione offensæ Dei. Hoc autem dicere non potestis: utpote jam ab Ecclesia damnatum. Et ideo conformiter ad Ecclesiæ decisionem, sic ab omnibus istam philosophandum est: ad hoc ut actus humanus sit formaliter offensæ Dei, necesse non est quod actu cognoscatur vel advertatur offensæ Dei. Ergo ut sit formaliter malus, necesse non est quod actu cognoscatur vel advertatur esse malus.

CAPUT VIII.

Damnati dogmatis de peccato philosophico, origo, progressus, denuntiatio, damnatio.

EX dictis capite præcedenti facile quisque 61 perspiciet, damnati illius dogmatis, seu philosophismi (sic enim vocari jam cœpit) primum parentem non fuisse Divionensem illum Theistam (maximè cum in ea tradenda plures ex eadem Societate ipsi præiverint (ut infra videbitur) sed primos parentes ipsius jure censerit tam illos qui principia, ex quibus derivatur, primi tradiderunt, scilicet Molinam, Valentiam, Vasquez, Suarez, Meratium, &c. quam illos qui philosophismum (ante Musnierum) in terminis primi tenuerunt.

Et primum quidem principium ipsius Mo- 62 lina tradidit, dum r. p. q. 2. a. t. docuit, & primus (quod sciam) docuit, *tam rudes & incultos posse aliquos homines esse* (immo & populos, uti apertè significat in contextu) *ut maxima cum probabilitate affirmare possimus, in eis ignorantiam invincibilem Dei posse reperiri. Quod primo, & secundo, cum de igno-*
rantia

rantia ageremus, observavimus. Porro ea ignorantia excusabuntur à peccato infidelitatis, & quòd Deum non colant, nec ei honorem debitum exhibeant. Ac per consequens etiam quòd legibus ipsius non obediant. Istud enim consequens ex illo antecedente legitime inferitur.

63 Idem principium, post Molinam, docuerunt Trigofus 1. p. q. 2. Arriaga 1. p. disp. 2. sect. 3. Isquierdo disp. 1. n. 165. & 172. Joannes Pontius disp. 2. q. 3. aientes invincibilem Dei ignorantiam, longo etiam tempore posse contingere. Et non solum ignorantiam privatam, id est privationem cognitionis Dei; sed & positivam, id est positivam existimationem, quòd non sit Deus, si non per principia intrinseca, saltem per extrinseca, pravam scilicet Athei Doctoris instructionem, de facto admittunt Pontius loco citato conclus. 2. Quiros disp. 14. n. 58.

64 Ex isto verò principio confectarium esse Philosophismum, inde probatur, quòd Deum taliter ignorans, multa etiam horrenda possit committere, contra conscientiam remurmurantem. Quæ, utpote commissa ab eo qui non solum de Deo actu non cogitat, sed & Deum omnino ignorat, non sunt formalis offensa Dei, seu personæ dignitatis infinitæ, cognita quæ talis. Et ideo non esse peccata theologica mortalia concedit Arriaga, loco citato, in responsione ad objectionem ultimam. Cum enim sic sibi objecisset: Ergo talis homo, ignorans Deum, non peccabit mortaliter, etiam si alium occidat, & putet se male facere. Nam peccatum mortale definitur communiter: dictum, factum, vel concupitum contra legem æternam Dei. Ille autem legem æternam ignorat. Ergo non peccat contra illam, licet noscat se contra rationem agere. Respondet hoc modo: De hoc egi in materia de actibus humanis, dixique talem non promeriturum per illud factum penam æternam; sed temporalem gravem, ad modum quo à Republica sufficienter punitur furum, quatenus est contra illam, vel virgis, vel suspendio. Nam ratio promerendi penam æternam solum desumitur ex eo quòd aliquis homo, saltem in confuso, noscat se offendere Deum summum; quòd in ignorante non reperitur: Nec inconueniens est, in tali concedere, eam actionem non esse penam æternam dignam, ex ignorantia illa invincibili.

65 Placuit ratio ista Patri Estrix, & ideo in Thesi defensa 23. Julii 1668. Peccatum (inquit) committi potest ab eo qui Deum ignorat invincibiliter, & sic non est formalis offensa Dei, nec meretur penam æternam. Quia, ut P. de Jonghe ait in Thesi anni 1671. mortale theologicum... non alià causâ illam meretur, quàm quòd sit malitia infinita. Malitiam verò infinitam ex eo habet, quòd sit gravis formalis offensa personæ dignitatis infinitæ, cognita quæ talis. Eandem omnino rationem asserit Thesis in Collegio Antuerpiensi defensa in Julio 1675. Sicut & Thesis P. de Bruyn 21. Julii 1687. Et altera anni 1688.

Tom. I.

Ob istam ergo rationem non nisi peccatum philosophicum committi ab eo qui Deum invincibiliter ignorat, docent (cum Arriaga) P. Estrix, P. Antonius à Burgundia, P. Ignatius de Jonghe, P. de Vos, P. de Reux, P. de Bruyn, in Thesis quas exhibet secunda denuntiatio novæ hæreseos de peccato philosophico art. 1. Docent etiam cum ipsis Jacobus Platelius in Synopsi Cursus Theologici p. 2. c. 3. §. 3. n. 189. ubi sic: Peccatum, quantumvis rationi graviter repugnans, commissum ab invincibiliter ignorante, aut non advertente Deum esse, aut peccatis offendi, non est mortale. Cum enim nullum, etiam virtuale, & implicitum Dei contemptum includat, stare potest cum charitate perfecta, & amicitia divina. Unde tale peccatum esset quidem grave gravitate philosophicâ... non tamen theologicâ, consistente in repugnantia cum lege & bonitate divina. Sicut & Terillus de Consc. probab. q. 11. his verbis: Ex optimorum Theologorum doctrina nullum peccatum theologicum, quo scilicet ab quo modo separatur à fine ultimo, & meremur penas illas horrendas damni & sensus, committi posse cum invincibili Dei ignorantia, imò nec absque actuali cognitione, per quam infinita Dei bonitas & majestas aut explicitè, aut certè sub terminis cum clariore ejus conceptu convertibilibus, implicitè nobis innotescat. Et infra n. 9. Licet convenientia & disconvenientia actionis cum natura rationali, quæ rationalis est, sæpè innotescat antequam quidquam sciamus de divina voluntate... nihilominus hæc convenientia aut disconvenientia... est solum regula... refundens in actionem honestatem aut turpitudinem philosophicam... non theologicam.

Istis omnibus Author libelli, cui titulus: 67 *Les veritables sentimens des Jesuites touchant le peché philosophique*, adjungit formales pro eodem dogmate textus Martinoni disput. 15. de peccatis sect. 11 Cardinalis de Lugo de Incarnat. disp. 5. sect. 5. & 6. Aldrete diff. 7. de Incarn. sect. 2. de Bugis l. 3. de Incarnat. c. 5. n. 5. de Rhodes to. 1. disp. 1. de peccat. q. 1. sect. 1. §. 2. Comptoni Curs. Theolog. to. 1. disp. 89. sect. 4. & disp. 104. sect. 4. Quos inter Martinonus & Rhodius (cum Salas) peccatum philosophicum admittunt ut possibile, de factoque in multis contingens, sicut & Arriaga & Card. de Lugo.

Quibus omnibus in quinta peccati philosophici denuntiatione adduntur P. Bechefer, P. Beguin, P. Andry, P. de S. Ligier, P. Beon, & addi poterant etiam P. Surre & P. Regis, qui in diversis respectivè Collegiis, Remensi, Lugdunensi, Massiliensi, Cameracensi, & Dolenfi, idem dogma in terminis tradiderunt, non ut casum metaphysicum, & moraliter impossibilem, sed ut casum practicè contingentem. Perspicua sunt verba P. Beon. S. Theol. Professoris in Collegio Massiliensi, ubi anno 1689. sic dictavit. Dico 1°. in omni peccato, etiam materiali, reperitur offensa Dei, quæ in eo est quòd fiat actio displicens Deo, quæ offensa si ad-

VVVV

vertitur, evadit formalis. Hic jam queritur, numquam aliquando offensa non fiat formalis, seu utrum deus de facto aliquando peccatum philosophicum, hoc est actus pravus, & de se displicens Deo, ita tamen ut displicentia ignoretur, sive quia ignoratur Deus, sive quia ignoratur quod peccatum ei displiceat, sive demum quod non attendatur & ipsa displicentia?

Ego dico posse contingere ex triplici illo capite, ut non evadat offensa formalis, fiatque tantum peccatum philosophicum, non pertingens ad malitiam theologicam. 2.º inter Christianos adulos respici non dari philosophicum tantum; non esse tamen cur negetur dari in aliquibus hominibus, puta pueris, rudibus, sylvicolis, barbaris, &c.

Perspicua etiam sunt verba P. Regis in Collegio Dolenfi 1671. aientis: datur peccatum philosophicum. Sicut & P. Surre anno 1687. in Collegio Cameracensi: peccatum philosophicum est possibile... verisimile est dari de facto peccata philosophica.

69 Secundum damnati dogmatis principium tradidit Valentia disp. 6. p. 1. dum ex eo quod (secundum ipsum) Deus & varia legis naturæ principia invincibiliter fortè possint ignorari, concludit: idololatram posse, ad aliquod saltem tempus, per ignorantiam invincibilem in aliquo homine rudiori excusari. Si idololatria possit: & alia utique contra naturæ legem horrenda, eo in statu, excusari poterunt. Quod expressit Mæratius tr. de peccatis disp. 9. sect. 7. cum dixit, quod principia aliqua universalis legis naturæ, ut sunt hæc, non esse furandum, occidendum, adulterandum, Deum esse colendum, parentes honorandos, & similia, etsi non possint ignorari invincibiliter toto humana vite tempore, possunt tamen aliquo brevi, imò etiam satis longo. Ignorantiam verò invincibilem legis divinæ à peccato theologico excusare, non dubitat Mæratius. Et si excusare possit à peccato theologico, simul & philosophico, (secundum ipsum, & Valentiam) à fortiori à theologico solo. Quo casu dabitur peccatum philosophicum.

70 Tertium ejusdem dogmatis principium tradidit Vasquez 1. 2. disp. 197. c. 3. cum docuit, atque ex dictis n. 10 primus, vel ex primis docuit, nullum esse mortale peccatum, in voluntatis consensu, nisi cogitatio aliqua præcesserit, & consideratio expressa (quam vocant actualem) malitia mortalis, vel periculi, vel saltem expressa aliqua dubitatio, seu scrupulus. Si nihil illorum præcesserit, inconsideratio censetur omnino naturalis, & consensus, quantumvis longo tempore duret, non est peccatum mortale. Et disp. 123. c. 2. Ad peccandum formaliter necessaria est actualis reflexio, seu advertentia & cogitatio, vel saltem actuale dubium, vel scrupulus de malitia actionis. Ex isto namque principio (quod secuti sunt Suarez, Sanchez, Lessius, Amicus, Tannerus, Baunius, Arriaga, Oviedo, Card. de Lugo, Palao, Salas, Granadus, Hurtadus, Escobar, Comptonus,

Terillus, &c.) Musnierus dogma suum damnatum intulit, hoc modo: Sicut actus humanus numquam est malus, sublata cognitione malitia; sic numquam est offensa Dei, si non agnoscatur esse offensa Dei.

Quartum ejusdem principium, est communis sententia Molinistarum, quæ dicit, quod defectus, etiam culpabilis, gratiæ sufficientis, in eo qui suâ sibi culpâ causa est subtractionis ipsius, excuset à peccatis, eo in statu commissis. Cum enim gratia sufficiens Molinistica consistat in pia cogitatione, quâ mens cælitus illustratur, piâque affectione, quâ voluntas excitatur ad prosecutionem boni, fugamvè mali; qui nullam de Deo, vel peccatis, cogitationem habet, & nullo modo apprehendit, amoris Dei, vel contritionis actus sibi ex præcepto exercendos, nullam hic habet gratiam actualem, inquit Annatus in Arnaldum scribens. Quo ex principio ipsemet concludit, horum actuum omissione nullum ab ipso peccatum admitti, nec, si damnetur, propterea damnari posse. Quod idem de culpabili commissione dici potest. Enimverò quam habet gratiam actualem, ad fugiendum malum, qui nullam habet mali fugiendi cogitationem?

Porò si defectus gratiæ actualis, non solum inculpabilis, sed & culpabilis à peccato excuset, non sola ignorantia, seu incogitantia & inadvertentia inculpabilis, sed & culpabilis, si hic & nunc invincibilis sit, hic & nunc à formali peccato theologico excusabit. Quod expressè admittit Sanchez l. 1. Summæ c. 16. n. 30. his verbis: Stat ut causa ignorantia fuerit aliquod peccatum, & tamen in se ignorantia sit invincibilis (excusans proinde à peccato) ... hinc quamvis causa culpabilis sit, ignorantia erit inculpabilis; adeoque & illud quod ex tali ignorantia sit.

Quod ad inadvertentiam transferens Filius to. 2. tr. 25. c. 10. n. 316. ad q. sine perjurium cum inadvertentia naturalis peccatum mortale, ob consuetudinem pejerandi? Respondet: Probabilis est, non esse peccatum mortale speciale, etsi operans sit cum habituali effectu ad peccatum... Nec refert quod inadvertentia oriatur ex prava consuetudine, aut passione. Quia tam passio, quam consuetudo tollit actualem usum rationis, qui necessarius est ad peccandum mortaliter.

Simili modo philosophantur Suarez de re- lig. 1. 3. de juram. c. 7. Layman Th. Mor. l. 1. tr. 2. c. 3. n. 6. Escobar tr. 2. exam. 3. c. 6. n. 28. Tamburinus l. 1. in Decalog. c. 1. p. 3. n. 35. (aiens, committentem peccatum mortale, ex culpabili ignorantia, quâ credit solum esse veniale, solum venialiter peccare) Terillus in reg. mor. q. 63. n. 5. ubi sic: Si ignorantia, olim vincibilis & voluntaria, evadat postea invincibilis, quia jam non est à quo ignorans instrui possit, &c. (ly & cætera idè addit, quia, ex mente ipsius, idem contingit, dum jam excidit, quæ antea menti occurrerat cogitatio, seu advertentia obligationis ad igno-

rantiam depellendam) tunc dicendum est, opus ex tali ignorantia factum esse malum & imputabile, sed non habere peculiarem malitiam moralem, aut imputabilitatem superadditam malitiae actus voluntaris, in quo directè vel indirectè fuit volitum, & per quem ignorantia inducta est. Tunc enim (ut ait q. 65. n. 15.) opus non est malum & imputabile in se, & ratione sui, sed solum in causa, in qua ignorantia fuit volita, vel directè, affectando ignorantiam; vel indirectè, negligendo scientiæ adeptionem.

75 Dixi, ex mente Terilli, ignorantiam, antea vincibilem, postea evadere invincibilem, non solum dum jam non est à quo ignorans instrui possit; verum etiam dum jam excidit, quæ antea menti occurrerat cogitatio, seu advertentia obligationis ad ignorantiam depellendam. Tum quia ad id significandum addidit voculam, &c. Tum quia dum excidit cogitatio, seu advertentia obligationis ad ignorantiam depellendam, secundum Terillum excidit ista obligatio. Cum nullus, secundum ipsum, teneatur lege, de qua plenissimam hinc & nunc habet ignorantiam, vel inadvertentiam, sive ad quam se teneri hinc & nunc nullo modo advertit. Neque lex, seu obligatio hinc & nunc contemni vel negligi censetur ab eo, qui hinc & nunc nullam de ea cogitationem habet, nec advertentiam. Per solum verò contemptum vel neglectum obligationis ignorantiam depellendi, ignorantia evadit culpabilis, uti frequenter repetit q. 62. & 65. Ubi n. 13. sic habet: *Ignorantiam non aliter voluntariam esse admittimus, ideoque etiam imputabilem, quam si antecedenter aliqua de illius violatione obligatio menti occurrerit, per cuius obligationis contempnum, vel neglectum, ignorantia culpabiliter incurritur.* Si per solum istius obligationis contempnum, vel neglectum, ignorantia culpabiliter incurritur, per eum solum culpabiliter etiam continuatur. Quæstione verò 62. n. 17. *ignorantiam malitiæ pollutionis dicit invincibilem, si nullus unquam scrupulus animi pulsaverit de malitia ipsius. Quia, quamvis forte potuit, non tamen debuit vinci. Cum persona illa obligata nunquam fuerit ad illam ignorantiam removendam: eo quod plenissimam habuerit ignorantiam de omni lege ad talem ignorantiam depellendam obligante. Ecce plenissimam, atque ideo invincibilem censet ignorantiam malitiæ pollutionis, etiam dum vinci potuit, si nullus omnino occurrerit scrupulus, vel suspicio de lege ad eam vincendam obligante. Quod verum censet, etiam dum ignorantia illa per peccatum inducta fuit. Tertia quippe assertio ipsius q. 65. n. 13. sic habet: *Ignorantia à peccato inducta non est voluntaria, ne quidem indirectè, nisi aliqua cogitatio de ignorantia incurrenda præcesserit, sicut & de obligatione vitandi illam, prout antè dixit. Et n. 47. de malis ab illa ignorantia absque actuali malitiæ advertentia provenientibus dicit, quod non solum non sunt ratione sui mala & imputa-**

Tom. I.

bilia; sed nec ratione illius ignorantia: quia nec ignorantia illa, nec mala ab illa provenientia, ullatenus fuerunt voluntaria. Et q. 67. n. 14. loquens de beneficiato, qui ludo, aut amoribus impudicis ita implicatur, ut horarum recitationem omitat, ex oblivione proveniente ex nimia ista implicatione, dicit quod si eo in statu nullo modo reflectat ad obligationem recitandi horas, nec de illa cogitet, eam incogitantiam hic & nunc naturalem esse, ac necessariam... ideoque verè esse invincibilem ac inimpabilem.

Si inadvertentia & incogitantia proveniens 76 ex nimia implicatione in amoribus impudicis, equidem naturalis, necessaria, invincibilis & inimpabilis hinc & nunc censetur; idem perspicue dicendum de quacumque inadvertentia & incogitantia proveniente ex quocumque peccato personali hominis, v. g. passionibus immoderatis, concupiscentiis, pravis consuetudinibus, vel corruptis habitibus, per quos vel quas ratio impeditur applicare universalis principia quæ noscitur, ad particulare operabile. Quæ doctrina si vera sit, nec ipsa Dei divinæque legis incogitantia vel ignorantia iis culpabilis erit, quibus similiter inducta est per pravam consuetudinem, effrænes concupiscentias, passiones & habitus corruptos, impediens actualem reflexionem, seu advertentiam ad ea rationis naturalis lumina, ad quæ si reflecterent & attenderent, de Deo divinaque lege hinc & nunc cogitarent. Nec mala ex illa incogitantia vel ignorantia commissa, erunt Theologicè mala & imputabilia, pœnæque æternæ digna, nec ratione sui, nec ratione talis incogitantia vel ignorantia. Infinita proinde horrendaque crimina Atheorum, Epicureorum, Barbarorum, ignorantium quod aliqua hominibus à Deo prohibita sint, vel præcepta, sicut & libertinorum, excæcorum, & obduratorum, de lege Dei nihil omnino cogitantium, sed de sola satisfactione passionum concupiscentiarumque suarum (eorum maxime, in quibus impiorum, Epicureorum, vel Atheorum sermones adeo prævaluerunt, sensumque omnem religionis adeo extinxerunt, ut vel credant Deum non esse, vel ipsi de hominibus curam non esse; & si quando aliter senserint, vel cogitarent, sensum illum, seu cogitationem, sicut & cogitationem actualem obligationis ad inquirendam veritatem hinc & nunc nullam habent) per doctrinam illam excusabuntur à formali & mortali offensa Dei, eruntque ad summum peccata philosophica, non theologica. Quod horrorem piis incutit auribus.

Quintum ejusdem dogmatis principium tradiderunt Martinonus & Rhodius, quod utique in peccato actuali duo sunt, primò quod sit malum morale; contrarium rationi, & quod sit transgressio divinæ legis, cognitæ ut talis, quodque duæ illæ rationes possint ab invicem separari, unaque sine altera esse. Ita Martinonus disp. 15. de pecc. sect. 11. n. 102.

V v v v 2

Multis enim (inquit) peccando contra rationem, non cogitant semper de lege divina, neque de Deo. Et n. 115. Contrarietas ad legem Dei, conceptam ut Dei, non est de essentia & ratione omnis peccati, atque etiam dari potest peccatum (contra rationem utique, seu conscientiam) cum advertentia invincibili ad legem Dei, conceptam ut Dei. Neque duae ille rationes (ait sect. 12. n. 117.) contrarietas scilicet ad rectam rationem, & contrarietas ad legem Dei, sunt adeo connexae, ut concepta una concipiatur necessario altera. Similiter Rhodius disp. 1. de pecc. q. 1. sect. 1. in peccato actuali duo reperiuntur, primum quod sit malum morale, quia est recessus à regula. Secundò, quod sit aversio à Deo, & vera ejus offensa. Quae duae rationes distinctae sunt: cum una sit altera prior, & illam fundet, possintque invicem separari. Priorem illam peccati rationem agnoverunt Ethnici omnes; posteriorem autem Theologia sola docet. Hinc verò peccatum philosophicum sponte fluere, nemo est qui non videt. Et hinc illud laudati Authores intulerunt.

77 *Ista sunt ergo principia, ex quibus derivatum est Divionense de peccato philosophico dogma damnatum. Quod propter horrenda consecraria inde pullulantia anno 1689. & 1690. quinque denuntiationibus S. Pontifici, Episcopis, Principibus & Magistratibus solemniter denuntiatum, toti orbi tantum incussit horrorem, ut illud Alexander VIII. per decretum editum 24. Augusti 1690. Vaticani fulmine percussisset, ut sequitur: Sanctissimus D. N. Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui more audiret duas Theses, seu propositiones, unam denuò, & in majorem animarum perniciem suscitari, alteram de novo erumpere. Et cum sui Pastoralis officii munus sit, oves sibi creditas à noxiis pascuis avertere, & ad salutaria semper dirigere, dictarum Thesium seu propositionum examen pluribus in S. Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis DD. Cardinalibus... sedulo commisit... Quarum Thesium secunda est tenoris sequentis: Peccatum philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturae rationali, & rectae rationi. Theologicum verò, & mortale, est transgressio libera divinae legis. Philosophicum, quantumvis grave, in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum; sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque aeternam poenam dignum.*

Quibus peractis, sanctissimus, omnibus plene & mature consideratis... secundam Thesim, seu propositionem, declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam & prohibendam esse, sicut damnat & prohibet, &c. Eandem Jesuitae Parisienses in prima epistola sua, (sex ante mensibus) declaraverant se detestari, velut hereticam, & velut execrandam impietatem.

CAPUT IX.

Artes, subterfugia, equivocationes, cavillationes, quibus damnati dogmatis invidiam declinare conati sunt Molino-Philosophista.

78 **T**Am horrenda sunt, quae ex damnato Philosophismo Denuntiator illius derivavit esse consecraria, manifestèque demonstravit inde esse Philosophismum, sed & principia omnia ipsius, à quocumque sincero veritatis amatore, cordatoque Theologo, damnari simul & abjurari, in testimonium sinceri sui in veritatem amoris. Verùm puduit nonnullos Philosophistas juniores testimonium istud veritati reddere, Christianaèque humilitate fateri, se, vel suos, in tradendo Philosophismo, principiique illius, humanum aliquid passos. Quò ergo se vertentur? Posteaquam animadverterunt Philosophismum suum ab Alexandro VIII. damnatum, totique Orbi Christiano invisum; ad declinandam ipsius invidiam, negare ceperunt, Philosophismum à se unquam, vel ab ullo è Societate traditum fuisse, ante Divionensem Thesim. Imò negare ausi sunt, à se, vel suis, tradita principia, ex quibus deducitur. Verùm ipsum Philosophismum, & principia ipsius ab ipsis tradita fuisse, compertum est ex dictis capite præcedenti. Deinde ad hypothesim metaphysicam confugientes, dixerunt, Philosophismum à suis traditum non fuisse, ut veritatem practicè possibilem, sed ut hypothesim metaphysicam. Sed & hujus oppositum evidenter demonstratum est n. 61. 64. 65. 67. 74. 75.

79 **P**ostremò verterunt se ad equivocationes, cavillationes & subterfugia, per quae in speciem à damnato Philosophismo recedentes, in eo reipsa persistenterunt. Quod ideò demonstrandum suscipimus, ut à cavillationibus illis impo- 80
sterùm abstinentes, tandem aliquando Philosophismum reverà detestentur. Prima equivocatio fuit, dicere, quòd ad formale peccatum advertentiam malitiæ non requirerent actualem, sed virtuales tantum & interpretativam. Verùm in requirenda actuali reipsa adhuc persistunt, dum ad virtuales advertentiam requirunt actualem scrupulum, dubium vel suspensionem de malitia, vel obligatione inquirendi de illa; inculpatamque & à culpa excusantem putant inadvertentiam, incogitantiam & inconsiderationem, quando nullus scrupulus, dubium, vel suspicio actualis de illa occurrit. Hoc ipso namque conveniunt cum Valquez, aliisque n. 10. relatis, formalem actualemque malitiæ considerationem sic requirentibus, ut contenti sint ejusmodi scrupulo, dubio, vel suspensione, uti vidimus ibidem.

81 **S**ecunda equivocatio fuit circa voces peccatum formale, offensa Dei, &c. In Thesi namque Lovaniensi 17. Julii 1690. ut immunes vi-

derentur à querela peccati philosophici, dixerunt, factà hypothesi, graviter aliqui committi contra rectam rationem, ab eo qui invincibiliter legem ignorat divinam (naturalem) illum tunc peccatum committere (pervertit enim hominum mores, ordinemque universi) & formale quidem (cum liberè committatur) offensivum præterea Dei (quipote qui natura rationalis non tantum Conditor est, verum etiam Vindex) quantumvis ut contra illum perpetratum non cognoscatur. Nec tamen admiserunt, illud formale peccatum, Deique offensam, esse formale peccatum theologicum, formalemque offensam Dei theologicam, uti constat ex sequentibus verbis ejusdem Theos: *Nec tamen faciendo id quod est contra Deum, dicens est injuriam inferre Deo* (cui peccatum omne formale theologicum, & omnis offensam Dei formalis haud dubiè inferit injuriam)... hinc non omnem peccati theologici malitiam contrahit, qui sic delinquit philosophicè. Nec enim malitia simpliciter contrahitur, quæ simpliciter ignoratur. Quis ibi non videt Philosophismum, verbis fallacibus fucatum? Quis non videt in re idipsum, quod dixerant 21. Julii 1687. Theologi statuerunt peccatum mortale theologicum pœnas sensus mereri: quia est gravis & formalis offensam Dei, sub ratione summi & infiniti boni agniti; passim etiam negant peccatum philosophicum aternas pœnas sensus mereri, cum illud non sit formalis offensam Dei, sub ratione summi & infiniti boni agniti. An non rectè? Nobis quidem ita apparet. Et in Thesi anni 1688. Ideo præcisè quis pœnas sensus aternas incurrit, quia graviter formaliter offendit Deum, sub ratione summi & infiniti boni cognitum. Philosophicum autem peccatum cum illa cognitione non committitur. Igitur pœnas illas sensus aternas non mereatur... Nobis certè ea rectè dici posse videntur. Et cur non omnibus?

82 Tertia æquivocatio fuit, & adhuc est, circa terminos istos, ignorantia vel inadvertentia invincibilis, inculpabilis, involuntaria, &c. Se enim, suosque, à Philosophismo alienos esse, ostendere conati sunt hoc argumento: nec horrenda crimina, commissa ex ignorantia, vel inadvertentia invincibili, inculpabili, & involuntaria, à nostris reducuntur ad sola peccata philosophica: nec commissa ex ignorantia vel inadvertentia vincibili, culpabili & voluntaria. Non 1um, quia solemnis sententia nostra est, ignorantiam invincibilem, inculpabilem & involuntariam excusare à peccato, nedum theologico, sed & philosophico. Nec 2um, quia fatemur omnes, ignorantiam & inadvertentiam vincibilem, culpabilem & voluntariam à peccato theologico non excusare.

83 Sed numquid argutiis suis efficere queunt, ut quod terminis expressis sui tradiderunt, non tradiderint? Itaque sophistica est argutia ista. Tum quia Philosophistæ contendunt peccatum philosophicum committi cum cognitione quod repugnet rationi & naturæ rationali; sine cognitione tamen quod sit offensam Dei. Ita ex-

presè P. Andry tract. de peccatis, quem in Collegio Remensi dictavit anno 1677. & P. de Ligier in Dictatis quæ in Collegio Lugdunensi tradidit anno 1686. ubi sic: *Peccatum purè philosophicum benè definitur: actus liber, cum advertentia ad disconvenientiam cum natura rationali, & cum omni* (invincibili proinde secundum vulgatam Sociorum doctrinam) *inadvertentia ad Dei legem.* Sicque inadvertentia invincibilis ad Dei legem, secundum ipsos, eo ipso non excusat à peccato philosophico. Tum quia in argumento duplex lateret æquivocatio. Prima in acceptione istarum vocum, *invincibilis, inculpabilis, involuntaria.* Altera in acceptione vocis, *peccatum.*

Tametsi ergo solemnis Sociorum sententia 84 sit, ignorantiam, seu inadvertentiam vincibilem, culpabilem & solum in causa voluntariam, non excusare à peccato improprie dicto, quod utique in causa peccatum est: in se tamen, & ratione sui imputabile non est: ajunt tamen excusare à peccato proprie dicto, id est quod in se & ratione sui imputabile sit. Ut enim Terillus ait q. 63. assert. 4. post Sanchez, Filiutium, Suarez, Layman, Escobarium, Tamburinum, num. 71. 72. 73. relatos: *voluntas in opere particulari non peccat moraliter peccato proprie ac ratione sui imputabile, quando nulla actualis advertentia, nec specialis, nec confusa, malitia moralis, vel periculi præcessit, vel saltem dubitatio aliqua, vel scrupulus.* Et in fine numeri 11. *Si præsens inconsideratio sit effectus negligentia prioris, tunc quidem non negamus, tam ipsam inconsiderationem, quam opus ex illa causatum, esse effectus peccati, & si velis, esse & denominari peccata; sed nullam propriam imputabilitatem habent, etiamsi homo potuerit & debuerit advertere malitiam.* Quia, ut ait ante medium ejusdem numeri, *absque aliqua actuali advertentia de malitia peccati, nullum committitur peccatum mortale, non solum per consensum verum & absolutum; sed ne quidem per interpretativum.* In quo falsò putat, antiquos Theologos discrepare ab aliquibus paucis, qui tenent advertentiam actualem non esse necessariam ad consensum interpretativum, sed sufficere advertentiam virtuales & interpretativam. *Quam tunc intervenire ajunt, quando ratio actu non considerat objectum, in quod fertur voluntas, esse malum; potuit tamen, morali potentia, & debuit illud considerare.* Verum (inquit) assertio præsens haud dubiè præferenda est isti opinioni contraria, & simpliciter habenda verissima.

Denique dum idem Terillus (cum communi Sociorum sententia) horrenda crimina, per ignorantiam & inadvertentiam invincibilem, inculpabilem, & involuntariam, ab omni excusat peccato; ignorantiam, inadvertentiamque invincibilem, &c. longè aliter (cum suis) accipit quàm S. Thomas, & Veteres communiter acceperunt, invincibilemque, inculpabilem & involuntariam vocat, quam ipsi vincibilem, culpabilem, voluntaria-

riamque censuerunt, ut constat ex dictis n. 74. ubi Terillum, ex communi Sociorum sententia, audivimus dicentem: *Fatemur... ignorantiam sapè esse voluntariam, adeoque etiam imputabilem. Sed eam non aliter voluntariam esse admittimus, quam si antecedenter aliqua de illius vitiatione obligatio menti occurrerit, &c.* Ex communi (inquam) Sociorum sententia: ad id enim significandum, non dicit fateor, sed *fatemur*; nec dicit, non aliter admitto, sed, *non aliter admittimus*. Communis proinde opinio Sociorum est, ad ignorantiam vel inadvertentiam vincibilem, culpabilem & voluntariam, non sufficere, quòd in eam quis incidit per culpam suam personalem, v. g. per immoderatas passiones, concupiscentias, habitus corruptos, consuetudines pravas (quod tamen sufficit juxta S. Thomam, & Veteres passim) sed præterea necessarium esse, quòd antecedenter aliqua de illius vitiatione obligatio menti occurrerit. Qua ex positione horrenda sequuntur consecratoria, uti vidimus n. 75. & amplius infra videbimus. Non mirum proinde quòd ignorantia Molinisticè invincibilis & involuntaria, Thomisticè vincibilis sit, culpabilis & voluntaria; non excusans proinde à peccato. Quod omninò est observandum, ad verum intellectum doctrinæ Ecclesiæ, per Alexandrum VIII. damnantis hanc propositionem secundam in Decreto de 7. Decembris anni 1690. *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ, operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.*

CAPUT X.

Intoleranda propositiones ex damnato Philosophismo ab ipsismet Philosophis derivata.

86 **N**umero 62. ostendimus, ignorantiam Dei invincibilem, inculpabilemque, etiam ad longum tempus, à nonnullis Philosophis admitti. A fortiori inculpata, invincibilemque admittunt incogitantiam de Deo. His positus, prima propositio est Arriagæ disp. 2. de Deo sect. 69. de taliter ignorante dicentis: *Etiamsi alium occidat, & putet se male facere, non est inconveniens in tali concedere eam actionem non esse pœnâ aternâ dignam. Quia ratio promerendi pœnam aternam solum desumitur ex eo quòd aliquis homo, saltem in confuso, noscat se offendere Deum summum. Quod in ignorante non reperitur.*

87 Secunda propositio ejusdem ibidem: *Ignorans vincibiliter Deum esse, à peccato nihilominus excusari potest, etiamsi suboritur ei dubium de Deo, omittatque inquirere. Ratio est (inquit) quia multe sunt res, de quibus mihi occurrit ratio dubii, non tamen pecco, non ulterius inquirendo. Sunt enim res, quarum mea non interest, & de his non teneor amplius inquirere, ut per se patet. Obstupesce Lector, hoc à Theologo Christiano ad Dei existentiam extendi, quali hominis non interfit, orto de*

ea dubio, de ea inquirere. Pergit enim: *Qua posito, etiamsi aliquod dubium suboritur in multis barbaris hominibus, an sit aliqua causa v. g. qua produxit celos (id est an Deus sit: si quidem in margine habetur: dubia barbarorum de Deo) non tamen propterea excusatur species, quòd illa sit Legislatores, vel veneratione digna, vel quòd illa dederit præcepta, qua ego debeam inquirere. Imò forte sapè in contrarium: ad me talia discutere non pertinet, nec utile est. Sicut si jam movetur dubium in aliquo, quo pacto arbores crescant, non peccat certe ulterius non inquirendo causam (bella certè comparatio, dignaque Theologo Catholico) unde inferitur, non esse culpabiles in tali ignorantia, etiamsi fuerit vincibilis physicè; imò moraliter etiam vinci poterit, debite inquirendo.*

Tertia propositio: *Siquis adulterium vel homicidium perpetraverit non cogitando de Deo (non dicit, siquis per impossibile, prout Theologi solent, dum de impossibili casu loquuntur) non imputabitur operanti quòd offenderit Deum; sed quòd occiderit, vel mæchus fuerit. Nec Deus indignabitur quòd ipsum offenderit, sed propter homicidium vel mæchiam, qua potest dici offensiva materialis, ut distingatur ab illa alia, qua potest dici formalis, quatenus contrahit formaliter malitiam offensionis divinæ. Cardinalis de Lugo disp. 5. de Incarn. sect. 5.*

Quarta: *Nulla furta, adulteria, homicidia aliavè scelera, quantumvis enormia, habent rationem peccati formalis, aut divinæ offensa, in invincibiliter ignorante omnem Dei legem, prohibitionem, aut existentiam. Duffius Minorita Hibernus, in Thesi defensa Lovanii 29. Julii 1679.*

Quinta: *Nascitur Petrus, baptizatur, atquequam loqui sciat capitur à Barbaris, in sylvam inducitur, & Atheismum positivè docetur. Ad usum rationis pervenit. Possè invincibiliter nescire Deum, Theologi nobiliores affirmant. Moritur igitur, antequam ignoret vincibiliter Deum, & per consequens aliquod committat mortale, licet gravia multa contra lumen rationis committat. Quòd puerum D. Fagnanus mittit? non ad infernum: quia originali ille, & actuali mortifero caret. Ad calum ergo. Caramel in Apologem. contra Fagnanum.*

Sexta: *Quid si baptizatus aliquis in Atheismum, & gravia scelera, per breve tempus ignorantia Dei inculpabili laborans, incidisset, & sic in illis mortuus fuisset? Respondetur... Cum eo fore, uti cum justo, qui in mortali materiali moretetur. Neotericus quidam doctus disput. 1. de Incarnat. n. 150.*

Prima propositio à mortali pœnâque aternâ excusat homicidium cum conscientia mali gravissimi factum, ex hoc solum quòd factum non est cum conscientia Dei per illud offensum. Vix tamen, & ne vix quidem Augustinus adduci potuit, ut crederet Juliano, affirmanti Manichæos dicere: *Siquis homicidium*

diam conscientiam formidantem commiserit, reus est, quia immit. Si autem aliquod facinus exultante perpetraverit audaciam, id est intrepidam conscientiam, velut credens se ex fide facere, quod male fecit, evasit culpam. Quod quidem (ait Augustinus l. 4. contra Julian. c. 8.) nunquam audivi dicere Manicheos. Sed quid ad nos, siue dicant, siue etiam ipsis calumnieris: cum Catholica hoc non dicat fides, quam tenemus, & cuius te pondere urgemus. Quamto minus Augustinus sustinisset Catholicum Doctorem, a mortali excusantem homicidium, non solum cum intrepida conscientia nullius mali commissum; sed (quod longè amplius) cum conscientia mali gravissimi commissum?

93 Secunda propositio retulisse, refutasse est. Siquidem pius aures offendit, dicere quod rationabiliter dubius de Dei existentia, ulterius non teneatur inquirere, magis quam de rebus ad ipsum non pertinentibus, v. g. de modo quo arbores crescunt; imò iudicare posse, utilem non esse talem inquisitionem, eaque omisâ culpabilem non esse Dei ignorantiam, tamen vincibilem.

94 Tertia propositio, sicut & prima, a mortali excusat quaecumque crimina, quamlibet horrenda, commissâ à viris perditis, Atheis, Barbaris, Neronibus, Caligulis, &c. non cogitando de Deo. Incidit proinde in horrenda confectaria capite sequenti deducenda.

95 Idem est de quarta iudicium. Cujus Author, dum peccatum propriè dictum non agnoscit, nisi quod est contra legem Dei (ut enim suâ illi propositioni præmittit: peccato essentiali est, quod sit contra legem Dei) sic ratio cinari debuit: malitia essentialis peccati, est esse contra legem Dei. Igitur peccati malitia cognosci nequit (nec proinde formaliter contrahi) nisi peccator agnoscat, id quod facit, esse contra legem Dei. At invincibiliter ignorans Deum, Deique legem, cognoscere nequit, id quod facit, esse contra legem Dei. Quidquid ergo fecerit, & quamlibet enormem impudicentiam vel crudelitatem perpetraverit, habere non potest rationem peccati formalis, sed materialis dumtaxat. Et sic hoc ipso quod quis perfectè Atheus fuerit, explere poterit omnem libidinem, passionemque, quamlibet brutalem, sine peccato formali, siue imputabili. Quod magis intolerabile est, quam Divionense dogma damnatum.

96 Quinta & sexta cælo donant positivos Atheos, sine ulla fide actuali, sine ullò amore Dei, & insuper cum multis ac sæpè horrendis criminibus, etiam contra conscientiam admissis, etsi non cum conscientia divinæ legis. Proinde longè adhuc intolerabiliores sunt, quam quarta, contradicuntque divinæ Scripturæ num. 97. & 98. proferenda.

CAPUT XI.

Argumentum decimum-octavum ex opinione ad formale peccatum requirentem advertentiam

malitia actuali, Philosophismoque inde pululante, horrenda consequuntur absurda.

Sequitur namque 1°. sodomias, bestialitates, adulteria, patricidia, cateraque horrenda flagitia, commissâ ab eo qui Deum ignorat invincibiliter invincibilitate Molinisticâ, tamen vincibiliter ignoret, vincibilitate Thomisticâ, id est ex personali sua culpa, non esse peccata theologica, sed philosophica dumtaxat. Quia licet talis forte non peccet sine remorsu conscientiae, peccat equidem sine ulla actuali advertentia malitiae theologicae, contra Deum, Deique legem, & sine ulla actuali advertentia offensae Dei, quem ignorat. At isti confectario apertè Scriptura contradicit Pl. 78. Effunde iram tuam in gentes, quae te non noverunt. Ephes. 4. Jam non ambuletis, sicut & gentes ambulavit, in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam qua est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae, in operationem immunditiae omnis, in avaritiam. De quibus c. 5. Apostolus subdit: Propter hoc venit ira Dei in filios dissidentiae. Rom. 2. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum... quicumque enim sine lege peccaverunt (adeoque sine peccati cognitione; per legem enim cognitio peccati, ut Apostolus subjungit cap. 3.) sine lege peribunt, & quicumque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur. 2. Thessal. 1. Deus in flamma ignis dat vindictam iis, qui non noverunt Deum... qui poenas dabunt in meritu aeternas, à facie Domini. Apoc. 21. absque exceptione ulla: timidis autem (id est timore mortis Christum negantibus) & incredulis, & execratis (id est sodomitis) & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, &c. pars illorum erit in stagno, ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

Sequitur 2°. quod si Atheus, in infantia baptizatus, deinde captus à Barbaris, adeoque rationis usu ab ipsis in Atheismo educatus, durante ignorantia Dei, Molinisticè invincibili, sodomias, bestialitates, patricidia, adulteria ut supra perpetraverit, in eisque absque poenitentia mortuus fuerit, antequam ignorantia illa fieret in ipso Molinisticè graviter seu mortaliter culpabilis, cum suis sodomitiis, bestialitatibus, patricidiis, adulteriis, aliisque ejusmodi horrendis, cælo donabitur. Ob rationem n. 89. à Caramuele productam. Sequelam autem (licet concedat ipse, sicut & Author propositionis 6.) totius Orbis horror factis refutat, unâ cum Scriptura Plal. 13. dicente: Dixit insipiens in corde suo, non est Deus. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis. Nec magis concedi potest de Atheis quam de Idololatriis, de quibus Sap. 13. & 14. Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, & de iis quo videntur bona, non poterunt intelligere eum qui est... infelices

autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt Deos opera manuum suarum... Etenim quod factum est, cum illo qui fecit, tormenta patitur... Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viventes inscientia bello, tot & tanta mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes... neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat, & omnia commissa sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas... Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatibus immutatio... inordinatio moribus, & impudicitia. Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium, & finis... Utraque ergo illis eveniunt dignè, quoniam male senserunt de Deo. Cap. 16. Propter hac, & per his similia passi sunt dignè tormenta. Cap. 19. Impiis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit.

99 Sequitur 3°. Nerones, Heliogabalos, Domitianos, & similia hominum portenta, post exutam longam peccandi consuetudine peccati conscientiam, à peccato mortali theologico tandem excusari, sodomias, adulteria, parricidia, &c. committendo. Statum proinde hujusmodi peccatoribus fore experendum; atque aded Dei ignorantiam præ scientia, Deique incogitantiam præ cogitatione. Eò quod Deum scientes vel cogitantes, peccatique conscientiam habentes, perpetuis obnoxii sint periculis gravissimorum peccatorum theologorum, quæ timenda non sunt Deum ignorantibus, vel actu de Deo non cogitantibus, vel peccati conscientiam non habentibus. Isti proinde illis quodammodo feliciores: utpote peccando facti theologice, adedque mortaliter impeccabiles. Verum-enimverò quàm hoc alienum est ab unanimi sensu totius Orbis! Isto profectò statu, si Bernardo fides lib. de conscientia ad Religios. Ord. Cisterc. versus medium, sicut nihil pejus, ita nihil est infelicius. Quia eorum conscientia nec Deum timet... cum in profundum venerit... vulnera non sentit, verbera non attendit. De hujusmodi in Scriptura Veritatis expressum est: verberaverunt me, & non dolui; traxerunt me, & ego non sensi... Hæc est mala, & tranquilla conscientia. Quomodo tranquilla? Cum mundi hujus prosperitas alii dicit & illudat; cum laudatur peccator in desideris anima sua, & iniquus benedicatur... cum non est qui arguat, sed & qui arguere peccantem non audeat, ex omnibus qui sunt in circuitu ejus. Et sic impletur in eo quod scriptum est: prosperitas stultorum perdet illos, Hanc verò tranquillitatem nutrit impunitas, securitatis & negligentia mater. Et, ut idem S. Doctor ait de gradib. humil. c. 20. tales sunt in statu longè pejori, quàm ii quos antè descripsit esse in undecimo superbiæ gradu; siquidem in eo nedum ex toto abjectus est Dei timor, sed ratio, velut remurmurando, adhuc timorem istum voluntati proponit; sed dum ad duodecimum quis superbiæ gradum

devenit, omnis conscientia remorsus extinguitur, peccatorque conscientia intrepidam in profundum malorum & in mortem descendit. De talibus etiam Augustinus l. de continentia c. 3. ait: Sunt qui legem Dei omnino nescientes, malas concupiscentias, nec in hostibus deputant, eisque miserabili cecitate servientes... beatos se putant, satiendo eas.

Sequitur 4°. theologice non peccasse, sed philosophice dumtaxat, plurimos qui ante legem peccarunt; eos utique de quibus Apostolus Rom. 5. Usque ad legem peccatum erat in mundo; sed peccatum non imputabatur, cum lex non esset. Quod S. Thomas explicans observat, quod Sodomitæ, alique peccatores, ante legem Moysi, verè peccabant, etiam si crederent peccata sua nec à Deo puniri, nec esse contra Deum: utpote quem credebant nostra non curare, sed id dicebant quod Job enarrat c. 22. Nabes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cali perambulat. Hoc proinde sensu, peccatum (secundum existimationem ipsorum) non imputabatur, non solum (inquit S. Thomas) non imputabatur, quasi à Deo puniendum, sed non imputabatur quasi contra Deum existens. Non igitur sciebant ipsum, nec actu advertebant se contra Deum peccare. Atque aded non peccabant theologice, sed philosophice, si ad theologice peccandum requiratur actualis scientia vel advertentia peccati contra Deum. At oppositum Scriptura docet de Sodomitis, dum eos vocat peccatores coram Domino nimis.

Sequitur 5°. idem dicendum de Epicureis: utpote qui credebant spurcitas suas Deo non displicere, nec illas prohibere, vel punire. Tametsi enim profiterentur esse Deos, simul profitebantur, ipsis non esse de hominibus curam, quòdque solum occupati circa seipsum nihil de hominibus statuerent, nihil curarent, nihilque ipsis præciperent, nec prohiberent.

Sequitur 6°. idem dicendum de illiteratis, qui in Romano Imperio, ante Evangelii prædicationem, verum Deum non agnoscebant, sed Deos dumtaxat spurcitiis infames, Jovem, Venerem, & similes, quibus spurcitas displicere quomodo credidissent, quarum exemplum ab ipsis sibi datum non ignorabant? Unde ex ipsis flagitiosissimus juvenis, cum virgini stuprum inferre vellet, à Terentio dixisse narratur, ad id se motum exemplo Jovis, quem in tabula picta vidit stuprum Danaë inferentem. Augustinus quoque in libris de Civit. Dei commemorat ludos infamissimos publicè fieri solitos, ad honorem Deorum istorum, quasi infamiis istis Dii Romanorum colerentur. Non credebant ergo Deos istis offendi; imò credebant iis coli & honorari. Enimverò omnes cultores talium Deorum (inquit Aug. 2. Civit. 7.) mox ut eos libido pepulerit, ferventi (ut ait Perseus) innecta veneno, magis intuentur quod Jupiter fecerit, quàm quod docuerit Plato, vel censuerit Cato. Atque ab hac tanta Jovis auctoritate adhibent parvum turpitudini sua, cum in ea se jactant imitari

tari Deum. Non ignorabant nihilominus isti turpitudines illas & adulteria contraria esse rationi. Sed non existimabant iis offendi Deos suos quos solos agnoscebant, & nullam prætereâ divinitatem. Ergone horrendas illas turpitudines à mortali theologico Philosophistæ excusabunt, & dicent solum philosophicè peccasse? Hoc utique manifestò consequitur ex suprâ deductis principiis ipsorum. Porro si hoc concedant, totius humani generis contra se horrorem suscitabunt.

103 Sequitur 7°. à mortali theologico pariter excusanda horrenda crimina populorum Indiæ & Brasiliæ (id est mille millionum hominum) antequam illic Hispani Lusitanique Dei notitiam inuissent. Utpote quos nullam Dei cognitionem habuisse, ex multorum relatione de Brasiliæ vel ipse Molina testatur 1. p. q. 2. a. 1. De Indis verò Indus Pennasiel disp. 2. de Deo sect. 3. sic habet: *In his Indiarum Provinciis, præsertim in hoc Persano Regno, quotidie experimur, esse aliquos homines adeo barbaros, ut nullam habeant Dei cognitionem. Adhucque Verum Apostolicam, nostram Societatis, qui diu erudit Indas Tabalosos, referentem plures eventus miserrima hujus ignorantia, istos homines detinentis, quique interrogati, respondem se nihil de Deo cognare, licet circa alias materias interrogati, respondeant quod cogitent.* Idem de Chinesibus narrat eruditores Missionarii vasti istius Imperii, etiam de literatis; eos utique majori ex parte Atheos fuisse, nec idola coluisse, nisi per dissimulationem & hypocrisim, ita ut vel ipse famosus ipsorum Philosophus Confucius, etiamsi pulchra scripserit de morali & politia; circa Deum, Deique legem cæcutierit ut alij, prout testantur accuratiores Scriptores rerum Chinesium, nominatim P. Longobardus Soc. Jesu. Historia denique Insularum (quas Antillas vocant) testatur earum habitatores, ante Christianorum adventum, in tanta fuisse Dei ignorantia, ut nullum agnoscerent, nec colerent Deum, nec verum, nec falsum, nullumque haberent, à quo instruerentur, vicinis omnibus eadem ignorantia laborantibus. Nec tamen ignorabant, adulterium esse infidelitatem rationi repugnantem. Cùm enim propriam quis uxorem, in adulterio deprehensam, occidisset, de eoque simul & causa occisionis focerum monuisset; benè fecisse focer respondit, junioremque filiam suam, ipsi loco sororis uxorem dedit. Igitur & ipsi adulterando solum peccabant philosophicè, non theologicè.

104 Sequitur 8°. à mortali theologico excusandos quoque Sinenses illos qui ex more patriæ occidebant infantulos suos, præsertim feminei sexus, quibus educandis, ob familiæ paupertatem, sibi defuturas metuebant vires. Qua in re non solum non credebant se peccare contra legem Dei; quin potius infanticidium istud accipiebant pro actu pietatis, quâ se moveri putabant ad infantes miseris vitæ pauperis subducendos. Accedente præsertim errore metem-

Tom. I.

phicoleos, quo sibi persuadebant, proles suas hoc pacto brevi renascituras in fortuna meliore. Quo fiebat, ut infanticidia ista, non à solis fierent pauperioribus, sed & ab aliis non ita pauperibus, nec clam, sed palam, in conspectu omnium, uti refert P. Trigaltius l. 1. c. 9. Simili etiam pietatis prætextu ipsi etiam parentes senectute languentes, vel infirmitatem magnam, ingentisque dolores, absque spe recuperandæ sanitatis, patientes, à propriis interimebantur filiis, sibi persuadentibus, in eo se pietatem charitatemque erga ipsos exercere. Et istos ergo excusabit defectus actualis adventitiæ ad legem Dei ista prohibentem. Ex quo pariter defectu excusabuntur latrocinia, quæ (teste S. Thoma 1. 2. q. 94. a. 6.) propter inveteratam consuetudinem, apud quosdam non reputantur peccata. Et idem est de idololatria, propiorumque filiorum immolatione facta dæmonii, seu falsis Diis, quæ à plerisque nationibus non peccata, sed religionis actus reputantur, utpote à quibus interveniente tempore error tamquam lex custoditus fuit, uti dicitur Sap. 14. Nec tamen ideò homines istos, & nationes, à peccato theologico excusat Scriptura divina, imò profus accusat Deuteron. 18. & 20.

Sequitur 9°. à mortali etiam theologico excusari eos, qui ex inveterata assidue peccandi consuetudine, ad opus malum sibi conscientiam fecerunt intrepidam (conscientia quippe circa illicitum intrepida secundum Philosophistas excusat à peccato) ita ut omnia rectæ operationis principia per habitus pravos sint in ipsis corrupta, vel sic impedita, ut ad operationem hæc & nunc applicari nequeant, eò quòd utique voluntas sit excæcata, obduratorum cor, synderesis pravus habitibus istis undique sic circumseptæ, ut hæc & nunc in particulari operatione vox & murmur ipsius actus non attendatur, nec consideretur, sed id solum ad quod appetitus corruptus inclinatur? Ut enim S. Thomas ait 1. 2. q. 77. a. 1. in corp. *impeditur iudicium & apprehensio rationis, ne feratur secundum dictamen synderesis, propter vehementem & inordinatam apprehensionem imaginationis, & iudicium virtutis imaginariæ. Manifestum est autem quòd passionem appetitûs sensitivi (pravus habitibus roboratam) sequitur imaginationis apprehensio, & iudicium estimativa...* Unde videmus quòd homines, in aliqua passione existentes, non facile imaginationem avertunt ab his circa que efficiuntur. Unde per consequens iudicium rationis (in particulari operabili) plerumque sequitur passionem habitus sensitivi; non dictamen syndereseos. Quod magis explicans art. 2. *Contingit (inquit) quòd aliquis habeat scientiam in universali, puta nullam fornicationem esse faciendam, & tamen non cognoscat in particulari hunc actum, qui est fornicatio, non esse faciendum. Et... nihil prohibet aliquid sciri in habitu, quòd tamen actu non consideratur. Potest igitur contingere quòd aliquis rectam scientiam, vel*

X x x x

advertentiam habeat in univ[er]sali, eam tamen actū non habeat in particulari operabili, & potest contingere quòd aliquis etiam rectam scientiam (habitualement) habeat in singulari, & non solum in univ[er]sali, & tamen in actū non consideret (contingit enim nos multa scire in habitu, quæ actū non cogitamus)... quòd autem homo non consideret in particulari operabili, id quod habitualiter scit... contingit... propter aliquod impedimentum superveniens... Et hoc modo ille qui est in passione constitutus, non considerat in particulari, quòd scit in univ[er]sali, in quantum passio impedit talem considerationem. Impedit autem tripliciter. Primò per quamdam distractionem... Secundò per contrarietatem: quia plerumque passio inclinat ad contrarium huius quòd scientia univ[er]sali habet. Et tunc (ut ait ad 4.) ille qui habet scientiam in univ[er]sali, propter passionem impeditur, ne possit sub illa univ[er]sali sumere, & ad conclusionem pervenire; sed assumit sub alia univ[er]sali, quam suggerit inclinatio passionis, & sub ea concludit. Unde Philosophus dicit in 7. Ethic. quòd syllogismus incontinentis habet quatuor propositiones: duas univ[er]sales, quarum una est rationis, puta nullam fornicationem esse committendam; alia est passionis, puta delectationem esse sectandam. Passio igitur ligat rationem ne assumat & concludat sub prima. Unde eà durante assumit & concludit sub secunda. Et a. 7. ad 2. Passio causat ignorantiam juris in particulari, dum impedit applicationem communis scientiæ ad particularem actum. Et lect. 3. in 1. ad Timoth. 1. Habentes cor infectum passionibus judicant secundum affectum earum, & non secundum Deum (vel rationem) 1. Cor. 4. animalis homo non percipit quæ Dei sunt. Et in 2. dist. 33. q. 3. Propter inclinationem habitus, & impetum passionis, non percipitur mente Synderesis murmur: quia anima est quasi inebriata passione. Enimverò sine impudentia negari non potest, ex iis qui longà assiduum peccandi consuetudine in profundum malorum venerunt, plurimos esse, qui opera abominabilia delectabuntur & sine abominatione (ut S. Thomas ait in 2. distinct. 25. q. 1. a. 4. ad 8.) exercentes, nihil aliud actū cogitant, quam brutalibus voluptatibus suis frui, quarum fruitionem depereunt, velut summum bonum suum, circa quod occupatur totum cor, totaque cogitatio ipsorum, sine ullo scrupulo, conscientiaque remorsu. Eò quòd longà consuetudine conscientia stimulos contemnendi, id affectu sint, ut eos jam amplius non sentiant. Id enim tum ipsi scelestissimi homines de seipsis, tum fide dignæ Relationes de ipsis attestantur. Videri potest memorabilis Historia D. Mucii, quam enarrat Abbas Trapensis (vulgò de la Trappe) apud peccati philosophici Denuntiatorem denunt. 5. a. 3. Siquidem Mucius iste, ante conversionem suam, dies suos transigisse narratur, sine cognitione & sine timore Dei, seque impudiciss, & omnibus passionibus suis tradi-

disse absque discerniculo, absque exceptione, absque lumine, absque cognitione. Videatur & Author Libelli, cui titulus: *Les veritables sentiments des Jesuites touchant le peché philosophique* §. 8. ubi refert, juvenem Abbatem in solemnibus disputationibus coram Aquensi Parlamento habita 4. Julii 1686. Præsidente R. P. de Sulmo Soc. Jesu S. Th. Professore, cum impugnet hanc propositionem, in ultima Theos appendice contentam: *Conscientia circa illicitum intrepida excusat à peccato*, coram toto Auditorio protestatum fuisse, quòd seipsum in materia ista proferte posset in exemplum; eò quòd supra conscientiam suam id evicisset, quòd nullum amplius timorem, nullum remorsum, nullum scrupulum peccando haberet; ideòque plurimam fessit haberet obligationem, quòd suam illam Thesi excogitassent modum justificandi ipsum apud Deum. Eiusmodi peccatores Apostolus describit Ephes. 4. *Ambulantes utique sicut & Gentes ambulantes in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei, per ignorantiam quæ est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum, qui desperantes (græcè, nullum amplius habentes remorsum nec sensum) semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiam omnis, in avaritiam, id est, ita ut sint in voluptatibus avari, voluptates ardore insatiabili depereunt, & undequaque sic captando, ut sibi voluptatum veluti thesauros congregare videantur. Et ante Apostolum Psalmista Pl. 9. *Excitavit Dominum peccator... non est Deus in conspectu ejus, inquinata sunt via ejus omni tempore. Auferantur iudicia tua à facie ejus. Et Pl. 49. *Intelligite hæc qui obliviscimini Deum.***

De istis similiter Augustinus de contin. cap. 106. 3. *Sunt qui legem Dei omnino nescientes, malas concupiscentias nec in hostibus deputant, eisque miserabili cecitate servientes, insuper etiam beatos se putant satiendo eas. Idem habet S. Bernardus de gradib. humilit. c. 20 ut proxime videbitur. Estque adeò manifestum, plerumque esse, qui sui cordis introitum quibuscumque cogitationibus bonis longà eas rejiciendi contumacià occluserunt, ut vel ipsi Jesuitæ Parisienses fateantur Epistolæ suæ 3. pag. 16. *Liber hic excipere verba (licet fusiora) S. Bernardi loco citato: ubi posteaquam de undecimo gradu superbia, qui est libertas peccandi, dixit: Post decimum itaque gradum, qui rebellio dicitur est, expulsus vel egressus de Monasterio statim excipitur ab undecimo. Et tunc ingreditur vias, qua videntur hominibus bonæ, quarum finis (nisi forte Deus eas sepiert) demergit eum in profundum inferni, id est in contemptum Dei. Impius siquidem cum venerit in profundum malorum, contemnit. Potest autem undecimus gradus appellari libertas peccandi, per quam Monachus, cum jam nec magistrum videt quem timeat, nec fratres quos reveretur; tanto securius, quanto liberius sua desideria implere delectatur, à quibus in Monasterio tana**

puđore, quám timore prohibebatur. Sed est jam vel fratres vel Abbatem non timet, nondum tamen Dei penis formidine caret. Hanc ratio, tenuiter abhuc submurmurans, voluntati propo- nit, nec sine aliqua dubitatione quaque primúm illicita perficit; sed, sicut is qui vadum tentat, pedetentim, non cursim visiorum gurgisem in- trat. Post hæc (inquam) de duodecimo superbia gradu, qui est consuetudo peccandi, subiungit: At postquam terribili Dei iudicio prima flagitia impunita sequitur, experta volup- tates libenter repetitur, repetita blanditur. Concupiscentiã reuolvente, sopitur ratio, ligat consuetudo. Trahitur miser in profundum malo- rum, traditur captiuus tyrannidi visiorum, ita ut carnalium voragine desideriorum absorptus, suæ rationis, diuiniq; timoris oblitus, dicat insipiens in corde suo: Non est Deus. Jam in- differenter libit pro licitis uitur, jam ab il- licitis cogitandis, patrandis, investigandis ani- mus, manus vel pedes non prohibentur; sed quidquid in cor, in buccam, ad manus vene- rit, machinatur, garrul & operatur, maleuolus, vaniloquus, facinorosus. Quemadmodum denique ascensibus omnibus gradibus, corde jam alacri, & absque labore, pro bona consuetudi- ne, iustus currit ad vitam: sic descensus impius eisdem, pro malo usu, non ratione se gubernans, non timoris freno retentans, intrepidus festinat ad mortem. Medii sunt, qui fatigantur, angustiantur: qui nunc metu cruciantur gehenna, nunc pristina retardati consuetudine, descendendo vel ascendendo laborant. Supremis tantum & infimis currunt absque impedimento, & abs- que labore. Ad mortem hic, ad vitam ille festinat; alter alacrior, alter procliuor. Illum alacrem charitas, hunc procliuem cupiditas faci- cit. In altero amor, in altero supor laborem non sentit. In illo denique perfecta charitas, in isto consummata iniquitas foras mittit timorem. Illi veritas, huic cecitas dat securitatem. Po- test ergo duodecimus gradus appellari consuetu- do peccandi, quã Dei metus amittitur, contemp- tus incurritur.

107 Denique aded certum est scelestissimos il- los bonis cogitationibus actualique peccati noti- tiã non semper pulsari, dum peccant, ut piissimus Contensonus to. 3. dissert. 3. c. 1. me- ritò dicat, quod oppositum dicere, tam est insulsum, quam quod maximè. Nullum enim commentum est apertius cum experimento & ratione pugnant, quam si asseratur, impios quos- vis urgentes semper conscientia morsus in se ex- periri, & diuinis motibus, etiam cum se totos libidibus dedunt, non carere. Cum nullis sæ- pè se morsibus turbari, nullã aliã cogitatione pulsari fateantur, nisi cogitatione libidinis ex- tatiandã, seseque absque ullo dolore, imò cum gaudio, nullã contrariã cogitatione tur- batos peccare.

108 Nec certè probabile est, dum horrenda committunt, de Deo vel diuina lege semper cogitare Atheos, qui (Apostolo teste) Deum

non cognoscunt; nec Epicureos, qui nullam Dei legem, nec de hominibus providentiam admittunt, sed siquos Deos in humana for- ma admittant, tales admittant, quibus nulla sit de hominibus cura; nec denique Paganos, qui licet Deos agnoscant Jovem, Junonem, Martem, & similes, non certè Deos agnos- cant maiestatis infinitæ, cuius (agnitã ut talis) offensam & contemptum Philosophistæ requirunt ad peccatum mortale theologicum; sed Deos maiestatis finitæ, Deos defectuosos, Deos qui aliquando puri homines fuerint, Deos adulteriis, crudelitibus, aliisque criminibus obnoxios; talis proinde maiestatis, cuius of- fensa ad mortale theologicum sufficere non possit: cum eorum adoratores Apostolus 1. Thessal. 4. equidem vocet *gentes que ignorant Deum*, Deum utique infinitæ maiestatis.

Nec de talibus dici potest, quòd, licet 109 Deum non cognoscant distinctè, cognoscant saltem sub ratione confusa, & generali, quæ secundum Philosophistæ ad mortale theolo- gicum sufficiat. Sub qua enim (amabo) ra- tione Deum confuse cognoscunt? An sub ra- tione confusa & generali, Deo vero & falso communi? Verum ratio illa, cognita ut talis præcisè, non est ratio maiestatis infinitæ, cog- nitæ ut talis. An sub ratione boni in commu- ni, seu in uniuersali? Verum sine cognitione & appetitu boni in communi nihil agit ullus homo: utpote cuius cognitio & appetitio om- nibus sic innata est, ut inseparabilis sit à vo- luntate humana, cuius objectum est bonum, sibi ut tale propositum ab intellectu. Et hoc est quod dici solet, quòd omne quod homo vult, ideò vult, ut beatus sit. Quod si suffi- ceret ad peccatum theologicum, omne pec- catum eo ipso theologicum foret, & quod- cumque homo agit, propter Deum infinitæ maiestatis ageret. Quæ sunt apertissimè falsa. An denique est Deum verum agnosceret, sub ratione aliqua ipsi soli propria, nullique crea- turæ communicabili? Verum sub tali ratione nec Athei, nec Epicurei, nec Pagani, pau- cis fortè exceptis, Deum cognoscunt. Deum proinde sub ratione infinitæ maiestatis non cognoscunt.

Nec secundum Adversarios refert, quòd illi, de quibus supra, suã culpã non agnosce- rent Deum infinitæ maiestatis, sed pro Diis solùm agnoscerent Jovem, Junonem, Vene- rem, & similes, qui aliquando fuerant homines spurcitiis dediti. Quia illi equidem suos illos Deos in spurcitiis illis imitando, actu non ad- vertebant se offendere Deum infinitæ maiesta- tis. Quod ad mortale theologicum Adversario- rum præcipui, Vasquez, Sanchez, Terilus, &c. usque aded postulant, ut à mortali theologico excusent illos etiam qui ex præce- denti sua culpa in eum devenerunt statum, in quo non advertunt se Deum infinitæ maiesta- tis offendere, adulterando, aliasque spurci- tias admittendo.

CAPUT XII.

Occurritur argumentis Philosophistarum, formalem & actualem malitia aduertentiam requirerentium ad formale peccatum.

110 **O**bjicies 1°. cum Caramuele in Apologemate contra Fagnanum: Propositio ista, *Ut actio quapiam peccaminosa sit, oportet ut procedat ab homine, qui noscit & percipit, quid boni malivè in ea sit, &c.* à Doctoribus Lovaniensibus immeritò censurata fuit, cum sit evidens & de fide. Evidens: quia nihil volitum, quin præcognitum; & nihil malum, bonumvè, nisi volitum. Est de fide: homo enim nonnisi volens peccat.

Respondeo negando antecedens. Ad ejus probationem nego assumptum pro utraque parte. Quamvis enim homo nonnisi volens peccet; ad peccandum necesse non est quòd id velit formaliter & directè, sed sufficit quòd id velit virtualiter & indirectè. Ad quod non requiritur formalis & actualis cognitio, seu consideratio malitiæ, sed sufficit virtualis & interpretativa, consistens in eo quòd peccator possit & debeat considerare, sitque ipsi voluntarius defectus actualis considerationis. Tunc enim scire & debere scire, secundum jura & Doctores, æquiparantur. *L. quod se mihi ff. de reb. cred.* Proinde peccator tunc censetur virtualiter scire; sicut voluntas velle virtualiter censetur omissionem Sacri (tamen eam voluntate actuali non velit) dum non vult audire, cum audire possit & debeat. Proinde tunc non totaliter tollitur cognitio: quia non tollitur potestas & obligatio cognoscendi. Tollitur quidem consideratio actualis in particulari operabili; verum hoc ipsum voluntarium est. Cum voluntas possit & teneatur debitam sibi considerationem procurare, voluntariaque ipsius impedimenta tollere.

111 **I**nstabis cum Vasquez, Suarez, & Terillo: non est in potestate hominis considerare malitiam, cujus considerandæ nulla menti occurrit cogitatio, nec dubium, nec scrupulus. Quando enim nulla menti occurrit considerandæ malitiæ cogitatio, vel dubium, vel suspicio, vel scrupulus, consideratio malitiæ est impossibilis; inconsideratio proinde est invincibilis. *Quis enim nesciat non esse in hominis potestate quòd sciat?* inquit Augustinus 1. de spir. & lit. c. 35. Enimverò nisi prima cogitatio, ex qua nostra incipit consultatio, naturaliter vel casu nobis occurrat, consultare non possumus nec deliberare, secundum Philosophum 7. Ethic. ad Eudem. versus finem. Denique homo se applicare non potest ad aliquid considerandum, nisi præcedat cogitatio aliqua, quâ voluntas moveri possit (ait Suarez de Censur. disp. 4. sect. 8.) quia homo non applicat se ad considerandum, nisi per voluntatem, nec voluntas movet se nisi præviâ cognitione. Ergo quando nulla talis cogitatio in mentem subit, quâ possit voluntas ex-

citari ad volendam vel procurandam considerationem, non est in potestate hominis se ad illam movere & applicare. Tunc ergo inconsideratio homini imputari non potest: utpote involuntaria & invincibilis.

Respondeo negando antecedens, dum in potestate hominis est tollere voluntarium impedimentum, ex quo provenit quòd nulli menti occurrat cogitatio, v. g. passionem, prævum habitum, voluntariam ad impertinentia distractionem, &c. Quamvis ergo in potestate hominis non sit, quid ei veniat in mentem; in potestate hominis est impedire bonam cogitationem, de cavenda v. g. hic & nunc Dei offensa; sicut & in potestate hominis est impedimentum bonæ istius cogitationis tollere. Et tunc, ut angelicè Doctor Angelicus 1. 2. q. 6. a. 7. ad 3. non tollitur potestas cognoscendi: quia non tollitur potestas auferendi voluntarium impedimentum actualis cognitionis, ut patet in eo, in quo passio seu concupiscentia actualem impedit cognitionem. Quo casu non totaliter tollitur cognitio (ait S. Doctor) quia non tollitur potestas cognoscendi, sed solum consideratio actualis in particulari agibili. . . . Potest enim voluntas passioni resistere. Et quamvis excæcati, consummatæque malitiæ peccatores id subinde non possint, impotentia ista provenit ex voluntaria culpa ipsorum. Proinde non est antecedens & involuntaria, sed consequens & voluntaria. Quæ profectò non excusat; uti etiam de ignorantia docet S. Thomas lect. 7. in cap. 1. epist. ad Rom. *Enimverò tunc ignorantia culpam excusat, cum sic præcedat culpam, ut non causetur ex culpa: si autem ignorantia causetur ex culpa, non excusat culpam subsequentem.*

112 Quod autem Suarez & Vasquez ex Philosopho addunt: nisi prima cogitatio, ex qua boni prosequendi, malivè declinandi consultatio incipit, naturaliter vel casu nobis occurrat, consultare non possumus. Non est satis Christianum, sed vel Ethnicum, vel Pelagianum. Ethnicum, si prima boni prosequendi, malivè declinandi cogitatio tribuatur casui, seu fortunæ. Pelagianum, si tribuatur nobis: cum Deo gratiaque ipsius tribuenda sit, qui gratiam suam non negat, non habentibus obicem illius, eamque ut oportet petentibus. Neque enim sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est. 2. Cor. 3. Denique additum illud non est satis Christianum: utpote ex quo sequitur (contra principia vitæ Christianæ; doctrinamque Ecclesiæ) quamlibet enorme sit, quod committitur contra legem Dei, non esse nisi peccatum philosophicum, si committatur ab eo qui nullam habet cogitationem actualem, quòd sit contra legem Dei, sed contra rationem naturalem dumtaxat; imò ne quidem esse peccatum philosophicum, si ne hoc quidem actu cogitetur. Sequitur 2°. quòd ignorantia invincibilis absolute necessaria non sit ad evadendam culpam imputabilem coram Deo, in tali commisso; sed sufficiat esse commissum

absque alia actuali cogitatione, quam satisfaciendi passioni suae; eò quòd longà quis consuetudine assuetus sit magno ardore prosequi quidquid sensibus aridet, vel quidquid superbiam avaritiamve fatiat, tamquam verum suum bonum.

De similibus S. Thomas 1. 2. q. 94. a. 6. dicit quòd lex naturalis, quantum ad praecepta communissima, nullo modo potest à cordibus hominum deleri in universali; deletur tamen in particulari operabili; secundum quod ratio impediatur applicare commune principium ad particularis operabile, propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem. Quantum vero ad alia praecepta secundaria, potest lex naturalis deleri à cordibus hominum (ita ut faciens contra eam non habeat hinc & nunc conscientiam quòd faciat contra eam) vel propter malas persuasiones (eo modo quo etiam in speculativis erroribus contingunt circa conclusiones necessarias) vel etiam propter pravas consuetudines, & habitus corruptos: sicut apud quosdam non reputantur latrocinia peccata, vel etiam vitia contra naturam, ut etiam Apostolus dicit ad Rom. 1. Non ideo tamen ista sunt, vel fuerunt excusabilia: quia ignorantia incogitantiaque ex personali culpa corruptioneque profecta non excusat: quia non est invincibilis, sed vincibilis & superabilis, pravas illas consuetudines habitusque corrigendo. Talemque incogitantiam, ignorantiamque S. Doctor 1. 2. q. 6. a. 8. consequentem vocat, non antecedentem: *Hic igitur modo voluntaria dicitur ignorantia, sive cum aliquis actu non considerat, quòd considerare potest & debet; quae est ignorantia mala electionis, vel ex passione, vel ex habitu proveniens; sive cum aliquis notitiam, quam debet habere, non curat acquirere.*

113 Objicies 2°. cum Casuistarum Apologia pag. 23. & seqq. sequuntur ex assertione nostra perniciose scandalosaeque consequentiae, videlicet 1°. ingentem Christianorum turbam damnari, ignorantem contra Decalogum peccando. 2°. imputari blasphemias, aliaque ejusmodi peccata, absque ullo conscientiae remorsu, malitiaeque advertentia, à perdita vitae hominibus commissa. Quae tamen ipsis libera non sunt, sed actiones brutales, potius quam humanae.

114 Respondeo negando antecedens. Neutra enim consequentiarum illarum scandalosa est, vel perniciose. Non prima: cum ex Evangelio habeamus, majorem Christianorum partem ob salutis incuriam perire, inexcusabileque esse, qui peccant ex ignorantia vel incogitantia proveniente ex culpa. Nec secunda: quia eo ipso homines imputabiliter peccant, quo se voluntarie culpabiliterque reddunt similes jumentis insipientibus. Nec tamen perdita vitae hominum blasphemias, aliaque ejusmodi peccata, absque conscientiae remorsu commissa, per omnia sunt actiones brutalibus similes. Quia licet ad malitiam non advertant formaliter & actu, advertunt virtualiter

& interpretative. Quod sufficit ad libertatem.

Objicies 3°. cum Terillo in reg. mor. p. 2. q. 63. n. 6. S. Thomas, S. Bonaventura, alique veteres Authores passim tradunt, inordinatos concupiscentiae motus ad peccatum non imputari, nisi ratio actu advertat ad malitiam, perfectamque advertentiam requirunt ad mortalem imputationem. Quòd si ita est de inordinatis concupiscentiae motibus, idem de aliis peccatis dicendum. Videri potest S. Thomas de verit. q. 15. a. 4. ad 10. Bonaventura in 2. dist. 24. super 2. textus. Henricus quodlib. 6. q. 32. D. Antoninus 2. p. tit. 5. c. 1. §. 5.

Respondeo 1°. Veteres illos solùm loqui de necessariis ad hoc ut contentus in delectationem carnalem, vel morosam cogitationem, naturaliter, & sine causa voluntarie data exurgente, sit peccatum mortale; nec ad hoc requirere quòd ratio actu perpendat delectationem esse peccatum; sed quòd id perpendat actu vel virtute, seu interpretative. Nam S. Thomas loco citato: *Antequam (inquit) ratio delectationem perpendat, vel nocumentum ipsius, id est ipsam pertrahere in peccatum & praecipitium, non habet interpretativum consensum.* Ad quem proinde consensum non requirit quòd ratio actu perpendat delectationis nocumentum, seu pertractionem in peccatum, sed vel delectationem, vel nocumentum, ut constat ex disjunctiva quam facit. Solùm proinde requirit quòd ratio perpendat actum qui est voluntatis objectum. Cui si malitia sit intrinsecè annexa; ad hoc ut indirectè seu interpretative volita censeatur, sufficit quòd intrinsecè annexa sit actui, in quem voluntas consentit, possitque & debeat ab agente cognosci. Tunc enim cognoscitur indirectè seu interpretative, uti manifestè supra audivimus ex S. Doctore. Et hoc est quòd S. Bonaventura loco citato expressè observavit, dicens: *Qui in tali delectatione, advertens periculum, vel debens advertere, voluntarie versatur, exponit se discrimini, quando negligit repellere.* Similiter Henricus posteaquam dixit, confessionem in delectationem debere esse deliberatam, non subreptitiam, tuncque esse deliberatam, quando, postquam ratio percipit delectationem, & advertit judicando eam esse illicitam, adhuc voluntas se tenet in ea, id explicans subjungit, non esse necesse quòd istud rationis iudicium precedat actu, sed sufficere si debuerit praecessisse: *Quia planè consentire contingit in delectationem, vel verè, vel interpretative. Verè, quando verè (id est actu) praecessit iudicium rationis. Quòd sit quando ex delectatione voluntatis in tantum absorbetur ratio, ut non possit intendere iudicio, & negligit voluntas movere rationem ad iudicandum, & permittit transire tempus, quo posset deliberare... seu movere rationem ad iudicandum, ut possit eligere repellere delectationem, & refranare appetitum sensibilem.* Idem de S. Antonino non poterit non sentire, quisquis ipsum loco al-

legato diligenter perpenderit, & ibidem c. 9. §. 2. consuluerit, dicentem: *Qui ergo perpetraret fornicationem, usuram, simoniam, mendacium, vel consentiret in illicitam carnis delectationem, & huiusmodi, ex ignorantia nesciens esse peccata, non excusatur à damnatione.* Deleat proinde Terillus id quod numero 11. scribit: *Constans antiquorum Theologorum, & quidem præcipuorum opinio est, quòd absque actuali advertentia de malitia peccati, nullum committatur peccatum mortale.* Perpicua namque S. Thomæ, aliorumque Veterum pro assertione nostræ testimonia Terillianæ istius assertionis falsitatem manifestè demonstrant.

115 Respondeo 2.º. illam Veterum doctrinam nihil contra assertionem nostram facere. Quia inordinatos illos concupiscentiæ motus, ad quos ratio non advertit, à peccato solùm excusat, dum exurgunt absque causa eorum voluntariè & culpabiliter posita, cumque tali advertentiæ defectu, ut defectus iste non sit culpabilis in ejusmodi causa. In qua si voluntarius sit, culpabilisque, sicut & isti motus, eos à peccato nulla excusavit Antiquitas. Quia tunc non deest perfectus consensus, & advertentia interpretativa. Quæ (secundùm antiquos Doctores) sola sufficit.

116 Objicies 4.º. cum eodem: ut inadvertentia, sicut & ignorantia, voluntaria sit in causa, in ea debet esse prævisa, in specie, vel in genere, distinctè vel confusè. Cum derivatione voluntariè sit, quòd procedat ab intrinseco, cognoscente singula, in quibus est actio.

Respondeo distinguendo antecedens: in ea debet esse prævisa formaliter & actu, nego: formaliter, vel virtualiter, seu interpretativè, concedo. Virtualiter autem, seu interpretativè prævideri censetur, dum prævideri potest & debet, estque culpa hominis quòd formaliter & actu non prævideatur, uti docet S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 3. ad 3. Hic proinde militat quod Almainus tradit in Moral. c. 1. in fine: *Sine formali cognitione non potest esse voluntarium formaliter; sed bene virtualiter & interpretativè.*

117 Objicies 5.º. Inadvertentia ad actum, facit actum involuntarium & inimputabilem. Ergo inadvertentia ad malitiam, facit malitiam similiter involuntariam & inimputabilem.

Respondeo antecedens esse verum, si inadvertentia ad actum nec directè nec indirectè voluntaria sit: secus si voluntaria sit directè vel indirectè, ut perspicuum est in eo, qui absque debita præcautione, inadvertenter occidit hominem, putans occidere feram; vel inadvertenter alienam incendit domum, ejaculando in avem, stramineo illius tecto insidentem, quòd stramineum esse non advertit; siquidem voluntariè occidit, & incendit, licet inadvertenter.

118 Objicies 6.º. Quando advertentia minuitur, peccatum minuitur. Ergo quando advertentia simpliciter, seu totaliter aufertur, peccatum simpliciter, seu totaliter aufertur. Sic enim se

haber simpliciter ad simpliciter, sicut secundum quid ad secundum quid.

Respondeo negando consequentiam, intellectam de advertentia actuali. 1.º. quia hæc simpliciter necessaria non est ad peccatum, sed sufficit virtualis & interpretativa. Objectum verò axioma procedit in simpliciter necessariis. Neque enim sequitur, minor est commoditas, eundi Coloniam equo, quam rhedâ. Nulla ergo est commoditas eundi Coloniam, si nullus equus habeatur: utpote ad commoditatem istam simpliciter haud necessarius. 2.º. simpliciter & totaliter non tollitur advertentia, dum advertendi debitum manet, & potentia, estque culpa hominis, quòd actu non advertat, uti docet S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 7. ad 3. Eò quòd utique tunc haud tollatur advertentia virtualis & interpretativa. Quæ ad peccatum sufficit.

Objicies 7.º. Ad peccandum requiritur 119 libertas à necessitate, possibilitateque divina servandi mandata. Igitur necessaria est Dei mandatorumque ipsius cogitatio. Utpote quæ deficiente, non adest gratia sufficiens (hanc enim necessariò præcurrit aliqua servandi mandati divini, cavendique peccati cogitatio) sine gratia verò sufficiente non adest libertas à necessitate peccandi, nec possibilitas divina mandata servandi.

Respondeo ad peccandum requiritur libertatem à necessitate absoluta, antecedente & involuntaria; non à necessitate ex suppositione, consequente & voluntaria. Defectum proinde gratiæ sufficientis provenientem ex culpa & voluntate propria, non præjudicare libertati ad peccandum necessaria; nec mandata Dei reddere impossibilia, impossibilitate absolutâ, antecedente & involuntariâ, sed impossibilitate ex suppositione, consequente & voluntariâ. Quam doctrina Sanctorum excusare negat à peccato. Confer ea quæ dixi lib. 9. cap. 24. 25. & seqq.

CAPUT XIII.

Occurritur Adversariorum objectionibus ex Scriptura & Patribus.

PRIMò objiciunt illud Joan. 9. *Si cæci esse. 120 tis, non haberetis peccatum.*

Respondeo cum Augustino ad illum locum, genuinum sensum esse, *si cæci essetis, id est (inquit Augustinus) si vos cacos adverteretis, si vos cacos diceretis, & ad Medicum curreretis... non haberetis peccatum: quia veni ego auferre peccatum. Nunc verò dicitis, quia videmus. Et idè peccatum vestrum manet: Quare? quia dicendo, videmus, Medicum non queritis, in cecitate vestra remanetis.* Est autem cecitas ipsa peccatum, ut antè dixit. Et idè Salvator Matth. 15. ait: *Si cacus caco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Quibus verbis terret non solum cacum sequentem, sed & cacum ducentem.

Secundò

121 Secundò obijciunt illud Joan. 15. *Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent, utique infidelitatis, quo in Christum non crediderunt.* Unde arguitur sic: infidelis excusatur à peccato infidelitatis ex defectu auditus. Similiter ergo peccator à quocumque peccato excusatur ex defectu advertentia.

Respondeo ex facto illo testimonio confici ignorantiam juris divini positivi, v. g. de credendo in Christum, à peccato excusare, si sit involuntaria. Et idem esset de ignorantia cuiuscumque alterius juris, si foret involuntaria. Sed talem non esse ignorantiam nec inadvertentiam peccatorum, de quibus agimus.

122 Tertio obijciunt illud Rom. 5. *Usque ad legem peccatum in mundo erat; sed peccatum non imputabatur cum lex non esset.*

Respondeo cum Augustino in exposit. quarumd. proposit. ex epist. ad Rom. proposit. 28. Apostolum non dicere, quòd usque ad legem (per quam est cognitio peccati, ut Apostolus ait ibidem c. 3.) peccatum non erat, sed non imputabatur, id est non apparebat, non manifestabatur, non cognoscebatur, nec peccatum esse reputabatur ab hominibus excæcatis, in quibus ratio naturalis fuerat vitis obfucata. Imputabatur tamen à Deo, etsi non tam graviter ante, quàm post legem; eò quòd ante legem scriptam magis foret excusabile. Quo sensu S. Thomas lect. 3. in cap. 10. ad Hebr. dicit, quòd ante notitiam peccati per legem, peccatum nostrum à Deo nobis non imputabatur, ad tam grandem utique culpam, non absolute. Alijs sibi contradiceret lect. 4. in cap. 5. ad Rom. ubi ait, quòd falsa erat reputatio hominum, ante legem existimantium, quòd peccatum non imputabatur, quasi à Deo puniendum.

123 Quarto obijciunt Augustinum lib. 3. de lib. arb. c. 19. dicentem, quòd peccatum, quòd proprie vocatur peccatum, libera voluntate ab scientie committitur.

Respondeo, sicut Augustinus, dum ad peccatum contra jus naturale requirit voluntarium, requirit voluntarium voluntate facti, non voluntarium formaliter voluntate peccati (uti videre est l. 1. retract. c. 15.) sic dum ad peccatum illud scientiam requirit, non requirit scientiam formalem & actualem peccati, sed facti, seu actus; peccati verò non nisi formalem, vel virtualem, seu interpretativam. Cum ipsemet ex Scriptura probet, peccari per ignorantiam.

124 Quintò obijciunt Chrysoftomum homil. 13. in cap. 7. ad Rom. universaliter requirere scientiam malitia ad rationem peccati. *Nemo enim (inquit) pra ignorantia peccavit.*

Respondeo 1º. injurios esse Chrysoftomo, qui hoc ipsi tribuunt, quòd sine errore, imò sine hæresi dici nequit; nulla utique dari peccata ignorantia, sive ex ignorantia: cum homil. 11. in cap. 4. prioris ad Corinth. ad illa verba: *Nihil mihi conscius sum, sed non in*

hoc justificatus sum (Edit. Basileensis anni 1539.) dicat, quòd accidit hominem in quibusdam peccare, quæ peccata esse ignorat. Quod & tradit in cap. 9. epist. ad Hebr.

Respondeo proinde 2º. Chrysoftomum, 125 loco objecto, id dicere de ignorantia seu inadvertentia prorsus involuntaria, quæque rationem omnino prævenit. De ea namque procedunt illa Apostoli verba, quæ ibi explananda suscepit: *Quod enim ago, non intelligo.* Procedunt (inquam) de concupiscentia motibus rationem omnino prævenientibus. In quibus certum est neminem peccare, sicut nec per ignorantiam omnino invincibilem. Nam, ut ait ferm. 106. to. 5. *si ignoras quæ scribi nequeunt, aut cognoscis, malitia vacabis.*

Sextò obijciunt S. Thomam quodlib. 3. a. 126 8. dicentem: *Cum aliquis nescit fornicationem esse peccatum, voluntarie quidem facit fornicationem, sed non voluntarie facit peccatum.*

Respondeo S. Thomam solum ibi velle, quòd talis voluntarie fornicando, nesciens in eo se peccare, non faciat peccatum voluntarie voluntario formali & directo, sed dumtaxat virtuali interpretativo & indirecto. Neque enim ipsum S. Doctor à peccato formali excusat. Cum ibidem a. 10. dicat, *ignorantiam juris non excusare à peccato.* Et 3. p. q. 80. a. 4. ad 5. dicat, eum per culpam suam non habere conscientiam sui peccati, qui eam non habet, *quia per ignorantiam juris, quæ non excusat, reputat non esse peccatum, quòd est peccatum, puta si aliquis fornicator reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale.* Similiter quodlib. 8. q. 6. a. 15. *Quandoque error conscientia non habet vim absolvendi, vel excusandi, quando scilicet ipse error... procedit ex ignorantia ejus, quòd quis scire tenetur, & potest, sicut si crederet fornicationem simplicem esse peccatum veniale. Et tunc, quamvis crederet se peccare venialiter, non tamen peccaret venialiter, sed mortaliter.* Et 1. 2. q. 19. a. 6. *Si ratio vel conscientia erret errore voluntario, vel directe, vel propter negligentiam, habitusve corruptos, quia est error circa id quòd scire tenetur: tunc talis error rationis, vel conscientia, non excusat, quin voluntas concordans rationi vel conscientia sic erranti sit mala... puta si ratio errans dicat quòd homo tenetur ad uxorem alterius accedere, voluntas concordans huic rationi erranti est mala. Eò quòd error iste proveniat ex ignorantia legis Dei, quam scire tenetur.* Denique q. 17. verit. a. 4. Et 2. 2. q. 154. a. 2. dicit contigisse quidem, quòd fornicatio apud Gentiles non reputabatur illicita, sicut nec latrocinia, nec peccata contra naturam; sed hoc contigisse propter corruptionem naturalis rationis. Non proinde inculpabiliter.

CAPUT XIV.

Peccata, quæ peccator committit ex ignorantia vel inadvertentia culpabili, sunt per se

& ratione sui imputabilia, & non solum ratione causa, seu dicta ignorantia.

127 **T**erillus in reg. mor. q. 63. postquam n. 5. statuit hanc conclusionem: *Voluntas in opere particulari non peccat moraliter, peccato proprio ac ratione sui imputabili, quando nulla actualis advertentia, nec specialis, nec confusa processit, vel saltem dubitatio aliqua, vel scrupulus.* Num. 60. id extendit ad casum ignorantia vel inadvertentia culpabilis, aiens, opus à tali ignorantia, vel inadvertentia directum, ab una eademque negligentia sciendi vel advertendi verè esse & denominari peccatum, sed aliam peculiarem maculam aut reatum pœna non asserre, quam quæ dicta negligentia culpabili sciendi vel advertendi debetur. Quòdque dum quis de presenti non cogitat se peccare, licet ex culpa priori non retractata in hanc incogitantiam devenit, peccat quidem, sed non novam malitiam & imputabilitatem, sed eadem malitiam & imputabilitatem culpæ prioris applicatur huic operi. Quòdque hoc solo genere peccati peccatur, quando non cogitatur peccari. Et n. 72. Concedimus, nunquam fieri peccatum, ratione sui imputabile, sine conscientia reprehensione, seu cognitione mali, aut periculi. Similiter n. 37. dixerat: *Liberi operans, qui nullam de operis malitia suspicionem habet, non peccat peccato per se imputabili, ponendo illud.* Doctrinam istam, velut communem suæ Societatis, statuit Terillus. Verùm horrenda, quæ ex ea derivantur, confectaria ipsius falsitatem, assertionisque nostræ veritatem demonstrant.

128 Primò namque doctrina illa excusat vel extenuat peccata impiorum illorum, qui omni viciorùm generi laxant habenas, absque alia cogitatione, quam satisfaciendi brutalibus suis passionibus voluptatibusque. Tametsi enim suam se culpam in eum statum sic coniecerint, ut se malè facere amplius non cogitent, dum equidem adulterantur, vel abominabilia contra naturam peccata sine alia perpetrant cogitatione, quam infamem captandi voluptatem, secundum doctrinam illam non peccant peccato per se & ratione sui imputabili; sed solum imputabili in causa, ita ut si eo in statu mille adulteriis, sodomiis, bestialitatibus infordecerent, nec ampliorem, nec novam malitiam moralem contraherent, quam si semel dumtaxat abominations istas perpetrarent, nec ampliorem in altero sæculo pœnam promererentur. Hoc enim Terillus expressè asserit, uti vidimus. Talesque inveniri peccatores, qui cordis sui aditum quibuscumque cogitationibus bonis longè eas rejiciendi consuetudine occluserint, epistola 3. Jesuitarum Parisiensium pag. 16. consistitur. Quid si ergo, post aditum cordis sui quibuscumque cogitationibus bonis occlusum, decem adulteriorum, totidem homicidiorum peccatorumque contra naturam millia commiserint, in inferno pœnas non luent vel adulteri, homicida, masculorum concubitores, &c. sed sicut culpa-

biliter negligentes aperire cor suum cogitationibus bonis, seu advertentia de malitia peccatorum illorum; totaque pœna, quam in inferno patientur, isti soli negligentia, causæque culpabili erit proportionata. Quod profectò est horribile dictu, sacrisque de punitione impiorum oraculis, communibusque Christianæ Religionis notionibus adversum.

129 Secundò doctrina illa à peccato theologico, in se, & secundum se imputabili, excusat horrenda commissa contra Dei legem culpabiliter ignoratam; atque adeò (quoad expressionem) pejor & horribilior est doctrinam de peccato philosophico, per Alexandrum VIII. damnatam. Dum enim notus erat in sola Judæa Deus, plurimas gentes, vel saltem homines Deum, vel saltem Dei legem, horrenda illa hominibus prohibentem ignorasse, cumque Epicureis dixisse: *cardines cali habitat, nec nostra considerat, vel curat* (Job. 22.) Scriptura, & multiplex historia testantur. Quòd licet acciderit culpa ipsorum, in eo equidem statu de lege Dei prohibente, actu non cogitarunt, dum horrenda contra agnitam sibi rationem naturalem perpetrarunt. Igitur horrenda illa, secundum Terillianam doctrinam, non fuerunt peccata theologica, in se & ratione sui imputabilia, sed philosophica dumtaxat. Imò ne in causa quidem fuerint peccata theologica, sive in culpa, per quam in ignorantiam illam, seu incogitantiam devenerunt: utpote quam etiam contra Dei legem esse non cogitarunt. Igitur doctrina illa damnata est, & plusquam damnata per Alexandrum VIII.

130 Tertio, Atheos positivos, qui vel dixerunt *in corde suo, non est Deus*, vel cum Epicureis Deos finitæ majestatis admiserunt, sed circa se ipsos dumtaxat occupari, nec nostra considerare vel curare censuerunt, de offensa infinitæ majestatis, vel periculo illius actu cogitasse, dum horrenda commiserunt, improbabile est. Quomodo enim metuere potuerunt offensam illius, quem vel non esse, vel nullam nostram offendi sibi persuaserunt? Istis proinde Atheis, Epicureisque, horrenda committentibus, Terilliana doctrina tribuit speciem quamdam impeccabilitatis, vel immunitatis à suppliciis æternis: utpote quæ solum debita sunt formaliter offendentibus Deum infinitæ majestatis, agnita ut talis, secundum vulgatam doctrinam Societatis.

131 Quarto, infinitam multitudinem Ethnicorum & Barbarorum, qui per ignorantiam culpabilem ignorarunt Deum quidquam hominibus præcepisse, vel prohibuisse, excusandam à peccato theologico per se imputabili, in omnibus quæ contra Dei legem perpetrarunt. Neque enim peccata illa, per se & ratione sui, fuerunt liberæ ac voluntariæ transgressiones divinæ legis, de qua nullam cognitionem, nullam cogitationem habuerunt. Ut enim Terillus ait q. 62. assert. 2. *plena ignorantia legis, & rei per legem vetita, non est peccatum contra legem taliter ignoratam.* Et ut ait q. 63. n.

64. ubi nulla divina legis est applicatio per cognitionem, nulla legis illius datur transgressio, seu peccatum theologicum. Igitur peccata illa, secundum se, ad limum philosophica fuerunt, non obstante culpabilitate & vincibilitate ignorantia, seu incogitantia.

132 Quinto, si vera sit illa doctrina, sequitur peccata Judaeorum, commissa ex culpabili ignorantia, quae Dominum gloriae non cognoverunt, qualia fuerunt blasphemiae, contumeliae, persecutiones Christi, & Apostolorum, deicidium, &c. non fuisse peccata per se & ratione sui imputabilia, sed solum ratione alterius, nempe ignorantiae culpabiliter admissa. Quod licet Terillus concedat in fundam. Theol. Moral. q. 16. n. 68.) piis auribus incutit horrorem.

133 Sexto, sequitur quoque eum qui ex culpabili ebrietate decem committit fornicationes, vel decem homicidia, gravius non peccare, nec gravius puniendum esse, quam si unam dumtaxat fornicationem, unum homicidium committeret. Et illum ex duobus, aequali culpa aequaliter excusatis & induratis, qui centum adulteria totidemque homicidia committeret, non magis peccaturum, nec puniendum, quam alterum, qui unum tantummodo perpetraret. Cum sic philosophandum sit de peccatis commissis ex ebrietate, caecitate & obduratione culpabili, sicut de commissis ex ignorantia culpabili. Illud autem quis non exhorreat?

134 Scio Adversarios concedere, non solum primam ignorantis, ebrii, excusati, indurati, culpabilem causam, sed & liberam illius continuationem, seu perseverantiam in ea, ad culpam novam imputari. Sed liberam illius continuationem ipsi non admittunt, si nulla occurrat culpabilis causa non continuanda, seu depellenda actualis cogitatio, nulla nova vel continuata libertas excutienda ebrietatis, nulla hic & nunc gratia sufficiens ad tollendam caecitatem, obdurationemque. Qualis nulla adest, si nulla actualis cogitatio ad eam tollendam occurrat.

CAPUT XV.

Satisfit contrariis argumentis.

135 Objicies 1°. Augustinus in exposit. quarund. proposit. in Epist. ad Rom. proposit. 62. Pharaonem liberam voluntate obduratum, non culpam in eo quod Deo in statu illo non obtemperaverit, sed in eo dumtaxat quod causam voluntariam obdurationi dederit: non ergo hoc illi imputatur, quod tunc non obtemperaverit, quandoquidem obdurato corde obtemperare non poterat; sed quia dignum se praebuit, cui cor obduraretur, procedenti infidelitate.

Respondeo cum Thoma de Lemos in Pagnolia gratiae to. 4. l. 4. p. 2. tr. 3. c. 20. n. 296. illas explanationes Epistolae ad Romanos scripsit Tom. I.

lisse Doctorem sanctum (ut ipse testatur 1. Retract. c. 23.) cum adhuc esset Presbyter, nec in his materiis, tunc ita, sicut postea versatus. Unde in aliis posterioribus opusculis & libris contrarium omnino docet, non solum dum v. g. q. 50. super Deuteronom. generaliter docet: sine adiutorio Dei homines... obedire non posse... Et tamen si adiutorium Dei desit, non ideo excusabile esse hominis vitium) verum in particulari, loquendo de eodem Pharaone, ut patet 1°. ex lib. 83. qq. q. 68. ubi sic habet: illi, nempe Pharaoni, non desuisse vocationem, cui posset obtemperare, memoriam utique de bonis quae receperat terra sua ex Joseph, ut propterea a persecutione Israelitarum desistere debuisset. Et clarius serm. 88. de temp. ubi ex instituto refellit eos qui dicunt, Pharaoni imputandum non fuisse peccatum quod fecit, cum erat induratus. Denique lib. 1. Retract. c. 15. hanc & similes propositiones retractat, dum ait: Qui vero cogenti cupiditati, bona voluntate resistere non potest, & ideo facit contra precepta iustitiae, iam hoc ita peccatum est, ut sit etiam poena peccati.

Vel ipse Pharaon huius testis est veritatis, dum Exodi 9. post plagam septimam, misit & vocavit Moysen & Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc. Dominus iustus: ego & populus meus impii. Et c. 10. post octavam: Festinus Pharaon vocavit Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, & in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi, etiam hac vice, & rogato Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam. Sed & de Judaeis, Pharaoni similibus in obstinatione iuxta Joan. 12. Christus ibidem c. 15. dicit, quod nunc excusationem non habent de peccato suo. Aliam solutionem vide p. 1. c. 25.

Objicies 2°. S. Thomas supplem. q. 98. a. 6. ad 3. expressè dicit, quod necessitas peccandi, cuius causa sumus, excusat a culpa, in quantum est necessitas quadam. Quia omne peccatum oportet esse voluntarium. Sed quod non excuset, hoc est in quantum a voluntate procedente processit. Et sic totum demeritum sequentis culpa videtur ad primam culpam pertinere.

Respondeo, S. Thomam non dicere quod nullum sit demeritum sequentis culpa, nisi demeritum prioris culpa, sed totum demeritum sequentis culpa ad primam culpam pertinere, quantum ad primam radicem demeriti, quae est ratio voluntarii & liberi. Siquidem peccata commissa ex necessitate, in quam culpam nostram incidimus, non sunt libera & voluntaria in se, sed in culpa illa, seu causa culpabili dumtaxat. Hoc ipso vero quod libera sunt & voluntaria in eiusmodi causa, in seipsis verè peccata sunt, verèque imputabilia. Et, quamvis in damnatis (de quibus ibi S. Doctor) in seipsis demeritoria non sint, propter hoc non excusantur a demerito, quia damnati necessitatem peccandi habeant (ait ibidem S. Doctor) sed quia ad summum malorum pervenerunt. Quodque ratio liberi & voluntarii in

Yyyy

cauta sufficiat ad hoc ut in seipsis peccata & ad novam pœnam imputabilia sint, quæ contra legem sequuntur ex tali causâ, S. Thomas expressè docet in 2. dist. 35. a. 3. ad 3. q. 2. de malo a. 1. ad 11. q. 23. de volunt. Dei a. 7. ad 6. 1. 2. q. 71. a. 5. q. 76. a. 4. ad 4. 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3. & q. 150. a. 4. Confer quæ dixi p. 1. c. 24 & 25.

138 Objicies 3°. Si ad novam pœnam imputabilia forent peccata, quæ contra legem Dei sequuntur ex causâ culpabili, v. g. ebrietate, sequeretur ex duobus ebriis, horas omittentibus, quorum unus moritur ante tempus, alter post tempus obligationis earum, gravius in inferno puniendum istum, quàm illum. Quod videtur absurdum. Sic enim majus peccatum, majorque damnatio istius penderet à casu fortuito. Nec servus qui suâ sibi culpâ oculos eruit, vel crura fregit, novam pœnam incurrit, ex hoc quòd post culpam istam ad imperium domini non currat, nec videat quid agatur.

Respondeo S. Thomam 1. 2. q. 76. a. 4. ad 4. expressè docere, peccatum in ebrietate commissum, novam ac distinctam mereri maledictionem: cum docet, quòd *ebrius meretur duplices maledictiones, propter duo peccata quæ committit, scilicet ebrietatem, & aliud peccatum, quòd ex ebrietate sequitur.* Cùmque 2. 2. q. 79. a. 3. ad 3. de peccato omissionis expressè dicit, quòd ei qui se inebriando, voluntariè se reddidit impotentem ad non omitendum, *omissio (effectivè) incipit imputari ad culpam, quando fuit tempus operandi, propter causam præcedentem, ex qua omissio sequitur* (quòd & docet in 2. dist. 22. q. 2. a. 1. ad 4.) per consequens docet eum in inferno gravius puniri, qui moritur post tempus obligationis horarum, quàm qui moritur ante. Quia ille violat obligationem horarum, non iste. Nec propterea majus peccatum, majorque damnatio illius pendet à casu fortuito. Non enim fortuito casui tribuendum est, quòd unus præ alio moriatur ante tempus obligationis horarum; sed misericordiæ Dei, qui ipsum eripuit è vivis, antequam peccatum omissionis incurreret, alterum verò justo judicio non eripuit, sed ipsi concessit tempus omitendi. Quoad servum de quo in objectione, si facti ipsi peniteat, mitius cum ipso agendum. Sin minus, flagitiis continuis quis neget esse dignum? Caterarum objectionum solutionem habes p. 1. cap. 25.

CAPUT XVI.

Ex doctrina capitibus præcedentibus stabilitâ magni momenti derivantur consuetaria.

139 Sequitur namque 1°. plurimas in nobis esse culpabiles, vincibileque ignorantias, inadvertentias, & incogitantias, per peccatum, & propter peccatum nostrum inductas, de quibus inde contrahendis nulla præcessit formalis & a-

ctualis cogitatio, vel suspicio. Nec immeritò Navarrum (apud Binsfeldium Enchirid. p. 3. c. 19.) dicere: *Horrendum quidem, sed tamen verissimum, multos damnari, ob non solutionem debitorum, nullam habentes conscientie scrupulum, credentes se non teneri ante declarationem per sententiam.*

Secundò, infidelitatem, Judaïsmum, hærefim, esse culpabiliter & imputabiliter in multis, certò persuadentibus sibi, veram se religionem sequi; tamen nulla dubitandi ratio subierit aliquando; si tamen eum statum suâ sibi culpâ adsciverint, vel in eum ab initio inculpate lapsi, suâ in eo culpâ permanferint, alias inde liberandi. Quod quando contingat, in hac rerum caligine, generali regulâ definire nemo potest, Psalmistâ dicente: *Delicta quis intelligit?* Neque enim per culpam quamcumque status ille contrahi videtur. Alias infidelitas negativa, in iis qui de Christo nihil audierunt, vix aut ne vix quidem inculpabilis esset, nisi fortè in primo rationis instanti. Quia nullus est qui non peccet.

Tertiò, multos, & valdè multos, sine conscientia remorsu peccare; multos absque scrupulo ad inferna descendere; multos malè ablandiri sibi metipsis, sub prætextu inadvertentiæ, seu incogitantia, quasi ob illam excusabiles forent: cùm tamen reverâ sint inexcusabiles. Eò quòd per culpam suam inordinatumque ad creaturas affectum, vel immortificatas passiones, vel voluntarias mentis evagationes, dissipationesque, istas sibi inadvertentias adsciverint. Propterea namque Augustinus in Psal. 54. monet, aliquos in infernum descendere viventes: quia sciunt malum esse quod faciunt. Alios verò non nisi mortuos in infernum descendere: quia quod agunt malum, vel ignorant, vel non advertunt; in qua peccatorum suorum ignorantia frequenter manent ad mortem usque. Similiter Bernardus term. 2. de Assumpt. observat, multos esse, qui seducunt semetipsos, putantes se in statu salutis esse (dum sibi de specie pietatis ablandiuntur) qui tamen reverâ sunt in statu damnationis, ob notabiles culpas, quas intus foveant, imprudenter quidem, inadvertenterque, sed culpâ suâ: utpote excæcati per nimiam mentis suæ dissipationem, inordinationemque affectuum suorum: *Hominem inuere* (inquit) *qui confessus est, & deseruit manifesta peccata præcedentia ad iudicium, & nunc solas manus movet ad opera mandatorum, corde penitus arido, ductus consuetudine quâdam, planè quasi vitula Ephraim, docta diligere trituram. Exteriorum videlicet, quæ ad modicum valent, nec unum iora præterit; sed camelum gluit, dum culicem liquat. In corde enim servus est propria voluntatis, cultor avaritiæ, gloria cupiens, ambitionis amator, alienus à charitate fraterna, adversus proximum estuans livore, felle amaritudinis & vindictæ, & mentitur iniquitas sibi. Videas enim sic palliatum hominem, ut seducat etiam semetipsum, non attendens ver-*

mem, qui interiora depascitur. Manet enim superficialis, & salva sibi omnia arbitrat.
 142 Quartò, inexcusabiles esse illos, in quibus affectus ingens ad peccatum consuetudoque peccandi, (ut Eminentiſſ. D. Card. Bonaſapienter obſervat in princip. vit. Chriſt. p. 1. §. 38.) , rationis debile lumen obſcurat, ipſamque conſcientiam ſuffocat, & ſopit, ne ullo peccati ſenſu tangatur. Atque ita fit, ut multa quotidie perpetrentur, quorum ſenſum adimit affectus, qui in ipſa præcipitat, & notitiam eorum tollit ipſe uſus malus. Hoc videlicet habet infelix conſuetudo peccandi, ut quantò ampliùs delinquit, eò magis mentis incuitus obſcuretur. Nec tamen ideò immunis à peccato; quia peccare aſſuevit, peccati ſenſum amiſit, peccatiq; aſſuetudine ſenſum excæcavit. Maniſteſtum namque eſt quòd in iſtam cæcitateſ inſenſibilitatemque ſuà culpà devenit.
 143 Quintò, maledictiones, juramenta, blaſphemias, aliq; ejuſmodi peccata iis imputari, qui in ea prolabantur ex culpabili iracundia, ad cujuſ emendationem ſeriò non allaborant, tamenſi ex ea ſoleant in iſtas maledictiones, juramenta, blaſphemias prorumpere; tamenſi interim maledicendo, jurando, blaſphemando non advertant ſe peccare. Tunc enim de iſtis philoſophandum, uti de homicidijs, impudicijs, &c. committi ſolitis in ebrietate, quæ licet non præcogitentur, nec advertantur, imputantur, ut S. Thomas docet 3. contra Gent. 159. & 160. Et 1. 2. q. 77. a. 7. & 8. & q. 73. a. 8.
 144 Sextò, imputabile eſſe peccatum commiſſum ſub voluntaria culpabilique privatione gratiæ ſufficientis. Hoc enim Traditio docet (uti demonſtravimus lib. 9.) ratioque confirmat, quia ex contraria opinione conſequens eſſet, Chriſtum pro reprobis mortuum eſſe, ut ipſis (alijs impeccabilibus, peccato per ſe ad culpam imputabili) promereretur gratiam, cum quæ peccato per ſe imputabili, non ſolum peccare poſſent, ſed & (abſque adminiculo gratiæ efficaciſ) inſallibiliter peccarent. Quod piæ aures non ſuſtinent. Deinde opinio illa communi Sanctorum doctrinæ abſque fundamento contradicit. Unicum quippe fundamentum ipſius eſt impotentia cavendi peccatum abſque gratia ad id ſufficiente. Cui reſpondent Sancti, impotentiam ex culpa voluntaria provenienteſ non excuſare à peccato per ſe imputabili labentem in illud; ſicut non excuſat à peccato per ſe imputabili non ſurgentem à lapſu, qui etiam ſine gratia, per ſe ſolum, à lapſu ſurgere non poteſt. Qua de re Melliffius Docto. ſerm. 81. in Cantic. elegantem hunc diſcurſum facit: *Quòd ſurgere anima per ſe jam non poteſt, quæ per ſe cadere potuit, voluntas in cauſa eſt, quæ corrupti corporis vitiatò ac vitioſo amore languescens, & jacens, amorem pariter juſtitiæ non admittit. Ita neſcio quo pravo & miro modo, ipſa ſibi voluntas, peccato quidem in deterius mutata, neceſſitatem facit, ut nec neceſſitas, cum voluntaria*
 Tom. I.

ſi, excuſare valeat voluntatem; nec voluntas, cum ſit illecta, excludere neceſſitatem. Et curſus: *Premebatur jugo, non alio quàm voluntaria cujuſdam ſervitutis. Et erat pro ſervitutis quidem miſerabilis; ſed pro voluntate inexcusabilis. Ubinam, quaſo, hanc violentiam ſentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum ſi miter vis, quod nolle nequeas, nec multum obſtans. Porro ubi voluntas, ibi libertas. Atque utinam prohibitio hæc, & hæc compulſio, ita eſſet violentia, ut non eſſet voluntaria! forſitan enim ſic poſſem excuſari. Aut certe ita eſſet voluntaria, ut non eſſet violenta! profecto enim ſic poſſem corrigi. Nunc vero nuſquam excuſi miſero patet, quem & voluntas, ut dixi, inexcusabilem, & incorrigibilem neceſſitas facit.*

Septimò tandem, proſuſ infundatum, tra- 145
 ditionique & experientia contrarium eſt, quod Docto Moynius, in ſuperiori opinione velut temperamentum inveniffe ſibi viſus, docuit, ad peccandum ſaltem neceſſariam eſſe gratiam, invitantem hominem ad orandum pro ulterio- re gratia; nec committi peccatum proprie dictum, & imputabile ad culpam, niſi infundatur aliquid dilectionis à Deo, per quod inclinetur in rem quæ præcipitur. Niſi deinde inſpiretur ipſi notitia infirmitatis, notitia Medici, deſiderium ſanitatiſ, affectus implorandi auxilium. Hæc omnia (inquit) niſi in animo peragantur, actio non eſt verè peccatum, ſaltem imputabile ad culpam. Ita ille. Sed non ita Auguſtinus, non ita Fulgentius, non ita Proſper, non ita Bernardus, non ita Docto Angelicus, libro 9. relati. Et quid ab experientia magis alienum, quàm pijs illis cogitationibus affectionibusque, ad implorandam Dei opem, toties animum incitari, quoties concupiſcentia titillat, vel tentatio quoquo modo ſurrepit? Ergone quoties in die peccant Ethnici, toties in die pijs illis cogitationibus & affectionibus præveniuntur. Ergone Neronis, Caligulae, & ſimilia hominum monſtra, inter medias ſordes ſuas, innumeraque flagitia, ad orandum Deum, iſdem cogitationibus pluſquàm centies in die pulſati fuerunt? Ergone Athei, qui dixerunt in corde ſuo, *non eſt Deus*, de illo orando ſapiùs quolibet die cogitant? Ergone Philoſophi illi, qui negabant Deo pro virtute ſupplicandum; ſicut & Pelagiani, qui gratiæ auxilium negabant neceſſarium ad vitandum peccatum, de gratia & virtutibus à Deo petendis, caeleſtem à Deo cogitationem ſapiùs in die acceperunt? Ad vetulas inane commentum.

COROLLARIUM.

Quemadmodum ad peccandum formaliter, etiam contra legem naturalem, neceſſaria non eſt formalis & actualis notitia peccati; ita nec voluntarium formale & actuale voluntate peccati; ſed ad hoc ſufficit & requiritur voluntarium virtuale & interpretativum.

Uſque adeò peccatum voluntarium malum 146
 eſt (ait Auguſtinus l. 1. Retract. c. 1.)

ne nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium. Concinit Angelicus Doctor 1. 2. q. 76. a. 3. dicens: *Voluntarium est de ratione peccati.* Enimverò, uti dixerat q. 19. a. 6. *nihil est moraliter bonum vel malum, nisi in ea ratione, in qua est voluntarium.* Merito proinde Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII. damnarunt hanc propositionem: *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis questio est, sed causa & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.* Ante istos omnes Chrysoctomus homil. 44. in Genesim: *ea solum peccata nos condemnant, qua scientes & voluntarie facimus.*

147 Hinc consequitur, ad peccandum formaliter, necesse esse quòd peccatum sit aliquo modo cognitum. Cum de ratione peccati sit quòd sit voluntarium, & de ratione voluntarii sit, quòd procedat cum cognitione, five quòd procedat a principio intrinseco, cognoscete singula in quibus est actio. Non solum ergo postulat esse ab intrinseco, sed cum additione scientie, ait S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 1. Propterea Augustinus 1. 3. de lib. arb. c. 19. & 1. de nat. & grat. c. 67. *Peccatum (inquit) quod proprie vocatur peccatum, libera... voluntate, & a sciente committitur.* Sed quòd scientia? Non necessariò formali & actuali, uti manifestum est ex dictis à cap. 1. usque in præsens. Igitur saltem virtuali & interpretativà.

148 Sed questio est, an necessaria sit scientia, seu cognitio, saltem interpretativa, peccati in ratione peccati, an sufficiat cognitio illius in ratione actus? Omnes conveniunt, necessariam esse cognitionem, saltem virtualem & interpretativam illius in ratione peccati, si peccatum sit contra legem positivam. Quorundam tamen opinio est, ad peccandum formaliter contra jus naturæ, sufficere cognitionem illius in ratione actus. Quia censent Augustinum id tradere 1. 1. Retract. c. 15. his verbis: *Qui nesciens peccavit, non incongruenter volens peccasse dici potest, quamvis & ipse, quòd nesciens fecit, volens tamen fecit. Quòd enim, nisi voluisset, non fecisset, non coactus est facere. Quia voluit ergo fecit, etiamsi non quia voluit peccavit, nesciens peccatum esse quòd fecit. Ita nec tale peccatum sine voluntate esse potuit, sed voluntate facti, non voluntate peccati.*

149 Verùm non ided negat Augustinus peccatum esse debere virtualiter & interpretativè voluntarium voluntate peccati; sed formaliter & actualiter dumtaxat. Idque satis colligitur ex eo quòd, secundùm Augustinum, nemo contra legem naturalem formaliter peccet ex ignorantia, nisi voluntaria (uti constat ex dictis p. 4.) quandocumque verò ignorantia malitiae latentis in actu, per quem transgredimur legem naturalem, voluntaria est, ipsa etiam legis naturalis transgressio voluntaria est, non solum voluntate actus, sed etiam voluntate peccati; eo sensu quo transgressio legum quarumcumque voluntaria est voluntate peccati, quando fit ex ignorantia voluntaria.

Enimverò, si actus ex se malus, five legi naturali contrarius, voluntariè fieret ex ignorantia peccati prorsus invincibili & involuntaria, per consequens actus ille, nullo modo voluntarius foret voluntate peccati, excusaretur à formali peccato, prout constat ex Decreto Alexandri VIII. de 7. Decemb. 1690. quo damnata est ista propositio: *Tametsi deur ignorantia invincibilis juris natura, hoc, in statu natura lapsa, operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.* Invincibilis verò ignorantia juris naturæ, operantem ex ipsa non excusaret à peccato formali, si ad peccandum formaliter, contra jus naturæ, necessarium non foret voluntarium, saltem interpretativum, voluntate peccati, cognitioque ipsi proportionata. Hoc enim dato, nulla, etiam interpretativa, juris naturalis cognitio necessaria foret, ad peccandum formaliter contra illud. Ubi verò nulla, etiam interpretativa, juris naturalis cognitio necessaria est, ad peccandum formaliter contra illud, nulla ipsius ignorantia, etiam involuntaria & invincibilis, obstat, ne contra jus illud formaliter peccetur. Nulla proinde, etiam invincibilis, excusaret.

Et ampliùs idipsum ostenditur, tum quia in tantum ignorantia excusat à peccato, in quantum ignoratur aliquid esse peccatum. S. Thomas 1. 2. q. 76. a. 3. post Augustinum, dicentem: *Non tibi deputatur ad culpam, quòd invidus ignoras esse peccatum; sed quòd negligis querere quòd ignoras.* Et suprà n. 145. *Peccatum nullo modo est peccatum, si nullo modo in ratione peccati sit voluntarium.* Nullo verò modo in ratione peccati est voluntarium, si nullo modo in ratione peccati sit cognitum, sed invincibiliter ignoratum. Nec sufficit esse cognitum in ratione actus. Quia, ut S. Thomas q. 3. de malo a. 8. *cum aliquis nescit fornicationem esse peccatum, licet sciat se fornicari, voluntariè quidem facit fornicationem, sed non voluntariè facit peccatum.* Confer quòd S. Doctor addit infra n. 154.

Tum quia nullus formaliter peccat, nisi qui moraliter peccat, id est qui moraliter deviat à lege. Solus verò ille moraliter deviat à lege, qui ab ea deviat voluntariè ac liberè (quòd non fit sine aliqua legis cognitione, saltem interpretativa) id enim solum moraliter fit, quòd voluntariè ac liberè, in ea ratione in qua moraliter fit.

Tum denique quia æquum non est homini præcipere odium & fugam peccati, quòd invincibiliter ignorat odiendum esse ac fugiendum. *Quid enim iniquius (ait Tertullianus Apologet. c. 1.) quàm obligare ad hoc in odium homines quòd odiendum invincibiliter ignorant, etiamsi res meretur odium?* Meminerit tamen pius Lector suprà dictum esse, actum ex se intrinsecè malum, eo ipso virtualiter & interpretativè cognitum & volitum in ratione mali, quo formaliter cognitum & volitum est in ratione actus.

CAPUT XVIII.

Ignorantia omnino involuntaria, sive facti, sive juris, etiam naturalis (si detur) sive positivi, tam divini, quam humani, excusati à peccato ea que ex ignorantia hujusmodi sunt.

154 Sequitur ex dictis capite præcedenti. Quia peccatum debet aliquo modo esse voluntarium voluntate peccati, saltem virtualiter & interpretativè. Nequit verò taliter esse voluntarium, quod omnino involuntariè est ignoratum. Hinc generatim Augustinus l. 3. de lib. arb. c. 19. *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras.* Et c. 18. *An tanta fallacia est, ut cavere omnino non possit? si ita est, nulla peccata sunt.* Generatim quoque S. Thomas I. 2. q. 76. a. 3. *Si talis sit ignorantia, qua omnino sit involuntaria, sive quia est invincibilis, sive quia est eius quod quis scire non tenetur, talis ignorantia omnino excusat à peccato.* Enimverò cum nulla lex obliget, nisi quantum applicatur hominibus per cognitionem, ut idem S. Doctor tradit q. 90. a. 4. si prorsus ignoretur, ignorantia omnino involuntaria, obligare non potest.

155 Dixi 1°. *sive sit ignorantia facti.* Siquidem accessus Jacob ad Liam, pro Rachele (licet non suam) ab omnibus excusatur : quia ex ignorantia omnino involuntaria. Abimelech quoque Genes. 20. apud Deum per ignorantiam excusatur factum suum, quo tulerat Sarai, uxorem Abram : *Domine, num Gentem ignorantem & justam interficies? Nonne ipse dixit mihi, soror mea est; & ipsa ait, frater meus est? in simplicitate cordis mei.... feci hoc.* Exculationemque ipsius recepit Deus : *Et ego scio quod simplici corde feceris, & ideo custodivi te, ne peccares in me.* Nec Augustinus l. 2. contra Cresconium culpam vestientem se tunicam furtivam ex ignorantia omnino involuntaria, sed solum ex quo cognoverit esse furtivam : *Si tunicam ex latrocinio nesciens vestiretur, ex eo sit iniquitatis vestis illa, ex quo cognoverit; & ipse iniquus, nisi abjecerit. Et qui nesciens uxorem duxerit alienam, ex eo sit adulter, ex quo cognoverit, nisi discesserit.*

156 Dixi 2°. *sive juris, etiam naturalis, si detur, juxta doctrinam Ecclesie n. 150. exhibitam.*

157 Dixi 3°. *sive positivi, tam divini, quam*

humani. De humano omnes conveniunt. De divino, præter dicta n. 157. probatur 1°. ex Joan. 15. Si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent. Non usque peccatum nullum haberent (ait Augustinus epist. 105. ad Sixtum) qui pleni erant aliis magnis, multisque peccatis; sed hoc peccatum vult intelligi non eos habituros fuisse... quo... non crederunt in eum; ad quod est obligatio juris divini: Concinit S. Thomas lect. 3. in cap. 10. ad Rom. Illi qui loquentem Dominum, per se, vel per ejus discipulos, non audierunt, excusationem habent de peccato infidelitatis; tamen si fides in Christum sit de jure positivo divino.

2°. ex doctrina Ecclesie, quæ per Pium V. Gregorium XIII. & Urbanum VIII. damnavit hanc propositionem: *Infidelitas purè negativa, in his quibus Christus non est predicatus, peccatum est.*

3°. faciens contra legem Dei positivam, ex ignorantia ipsius omnino involuntaria, licet contra eam faciat physicè & materialiter; non tamen mortaliter & formaliter. Quia non liberè & voluntariè, ut vidimus n. 154.

An autem detur ignorantia prorsus involuntaria juris divini positivi? Nullam admittit Carolus noster ab Assumptione, nisi respectu negativè infidelium. Sed si detur in materia fidei, quidni & in aliis materiis? Quæcumque ratio probat unum, probat & alterum. Dari in materia fidei Evangelium, Ecclesia, Augustinus & Thomas declarant. Hoc ipso verò quòd id explicite declarant in ista materia, implicite hoc ipsum colligendum innuunt in aliis materiis; sicut hoc ipso quo factum Abimelech Scriptura explicite declarat excusabile per ignorantiam, hoc ipsum implicite insinuat de aliis factis quæ sunt pariter contra jus naturæ. Cum sit eadem, vel similis ratio. Quam ob causam hoc ipso quo Evangelium expresse declarat, secundam Trinitatis Personam incarnatam esse, implicite declarat primam vel tertiam similiter incarnari posse.

Fatendum nihilominus, ignorantiam, sive facti, sive juris positivi, divini vel humani, à toto non excusare, si non sit totaliter involuntaria. Quod frequenter accidit in iis qui incunni sunt, vel non ut oportet solliciti in negotio salutis suæ; in illis præsertim, qui, occurrente dubio, vel negligunt inquirere, vel negligunt opportunam rerum agendarum notitiam à Deo precibus convenienter implorare,

